

ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΗ ΤΕΧΝΗ

ΧΡΟΝΙΑ Δ'. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1930 - ΤΕΥΧΟΣ 11^ο

ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ

Μέσα στὰ βάρθια τοῦρανοῦ γλυκοτρεμάμενα, θολά,
κ' ἕνα πρὸς ἕνα χάνονται τὰ νυσταγμένα ἀστέρια,
ξάγρυπνη ἐγὼ στὸ σιωπηλὸ τὸ δάσο ἀκόμα τριγυρνῶ
καὶ πίνω ἀπὸ τὶς εὐωδιές πού μὲ ποτίζει πλήρια.

Ἔχω μεθύσει μιὰ σταλιά, καὶ τὸ κορμί μου εἶναι λαφρὸν
καὶ σὰν πενκάκι δλόδροσο δῶθε καὶ κεῖθε οσιέται,
μὲς τῆς καρδιάς μου τῆ φωλιά τρεμουλαεὺει ἕνα πουλί,
καὶ σὲ τραγοῦδι ὀλόγλυκον ἀπόψε λησμονιέται.

ὦ! ξελογιάστρα φοβερή, μαγεύτρα φύση πού πλανᾷς
κι' αὐτοὺς ἀκόμα πού ὡς τὰ ψὲς ἐλυῶναν μὲς τὸ κλάμμα...
δὲν εἶμαι κι' ἄλλο τῶρα πιά παρὰ δυὸ μύτια ἐκστατικά,
πού ὅλο κι' ἀνοίγονται μπροστὰ σι' ἀπίστευτό σου θᾶμμα.

Ψυχὴ μου τῶλπιζες ποτὲ μιὰ τέτοια νύχτα νὰ χαρῆς ;
Ἀναγαλλιάζει ὁ Ἐρωτίας· εἶν' ἡ δικιά του ἡ ὥρα.
Κάτω ἀπ' τὴν πεύκινη σκεπὴ ξεφενύγουν τρέμουλες κρανγές,
κι' ἴσκιοι παλεύουνε διπλοὶ μὲς τὰ σκοτιάδια τῶρα.

Πῶς ἔτσι ὠραῖα κ' ἔτσι ἀγνὰ πλάθεται γύρω μου ἡ ζωή!
Στὸ πρῶτο θάμπος δυὸ κορμιὰ σμιγμένα ξεχωρίζω,
κι' ἀπὸ εὐλάβεια στὸ ἱερὸ κρεββάτι πού προσφέρει ἡ γῆ,
σι' ἀκρόνυχά μου ἀνάλαφρα, χορευτικὰ βαδίζω...

Τὴ δροσανάσα τους κρατοῦν γύρω τριγύρω τὰ δεντρά,
καὶ τ' ἀγεράκι τ' αὐγινὸ δὲ βγάξει πιά μήτε ἄχνα,
λὲς καὶ προσμένουνε κι' αὐτὰ τῆς ἡδονῆς τὸ θεῖο ποτό,
π' ἀκράταγο θὰ ξεχυνθῆ μὲς ἀπ' τ' ἀντίκριμα σπλάχνα !

.....
Σάμπως κομμάτια τοῦρανοῦ γιομαῖα ἀπ' ὄνειρο καὶ φῶς,
τῶρα τὰ μάτια τους μοῦ λὲν πῶς πάει νὰ ξεμερῶση,
χεροπιαστὰ καθὼς κινᾶν μὲ τὰ βαριά τους τὰ τοσαπιά,
πέρ' ἀπ' τὸ δάσο πού γλυκὰ τοὺς ἔχει ζευγαρώσει...

ΤΡΕΙΣ

Προχῆς πρωτόγνωισα — τὸ θυμᾶμαι ! —
τὸ πὼς δὲν εἴμαστε οἱ δυό μας πιά,
μόλις σωπάσαμε νὰ μιᾶμε
στὸ γυρισμό, στὴν κακοτοπιά,

κὶ ἀκούστηκε τὸ περπάτημά μας
στὶς ἡγερεὲς πέτρες, — στενὸ
κὶ ἄρρυθμο καὶ σὰν ξένο πρᾶμμα —
σκληρὸ ἀπὸ εὐθύνη καὶ μακρινό . . .

Εἶναι τὸ χρῶτο, ἡ συνομιλία,
τῶν δυνῶν ἢ περπατησιά.
Οἱ τρεῖς — δὲ μοιάζει πιά οὐδὲ φιλία —:
τοῦ ἄλλοτε ἡχῶ εἶναι κ' ἡ μοναξιά.

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

Σ' ΑΓΑΠΩ

Γαλάζιο φῶς στὴ σκοτεινιά τοῦ νοῦ μου ! Ἄνατριχίλα
στὸ σῶμα ξαρινή.
Ἐνα γλυκὸ κελάιδισμα σὰν μέσα ἀπὸ τὰ φύλλα
μάγου ἀηδοιοῦ φωνή.

Μὴν εἶνε ἓνα παράξενο κ' ἐφήμερο καπρίτσιο,
μὰ λάγνα ἐπιθυμιά,
μὰ περιέργεια ἀλλόκοτη, συνειδησιμένο βίτσιο
καθὼς γὰ καθεμιά ;

Τί νάεινε αὐτὸ πὸν ἀθέλητα μερόνυχτα κοντά σου
μὲ πείσμα μὲ τραβᾶ,
ὅπου μὲ κάνει ἐκστατικὸς μπροστὰ στὴν ὁμορφιά σου
νὰ στέκονμαι βουβά ;

Τί νάεινε ; Κάτι ἐπίμονα κλωθογυρίζει ἐντὸς μου
καὶ κάνω νὰ σιτῶ
μὰ μετνοιῶνω καὶ σιωπῶ καὶ φεύγω — μοναχός μου
μιλώντας : « Σ' ἀγαπῶ . . . »

ΣΑΝ ΚΑΒΑΛΛΑΡΗΣ ΤΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙΟΥ . . .

Σὰν καβαλλάρης τοῦ παραμυθιοῦ μιὰ τρίχα καίω
— μιὰ τρίχα ἀπ' τὰ μαλλᾶκια σου πώχω γιὰ φυλαχτό —
κὶ εὐθὺς πρόβαλε τ' ἄλογο τὸ κάταστρο κὶ ὠραῖο
κὶ ἀπάνω ἐσύ, πεντάμορφη, μὲ γέλιο ὄνειρευτό.

Σὲ σφίγκω στὴν ἀγκάλη μου καὶ τρέχουμε. Περνάμε
δάση μὲ ἀνθούς πρωτόφαντους καὶ μαγικά πουλιὰ
πὸν μὲ φωνίτσα ἀνθρώπινη μᾶς χαιρετᾶν. Καὶ πᾶμε
στὴ βέργη, πὸν σοῦπλεξα πλάι στὴν πηγὴ, φωλιά. —

Ἄνθοβολιές, πουλιῶν λαλιές, φεγγοβολιές, πὸν χύνουν
χιλιάδες ἄστρα — « Ἀγάπη μου » — σβυσμένη μουρμουρᾶς.
Ξάφνου, ἀπ' τὸν ὕπνο μου ξυπνῶ καὶ τὰ ὄνειρά μου σβύ-
[νον . . .

— Μὰ μένει μου τὸ φυλαχτό. Μιὰ ὑπόσχεση χαρᾶς . . .

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟ

Ἢταν τὸ φῶς ἀποτραβιέται
κ' ἡ πόλη ντύνεται στὰ μαῦρα,
οἱ σκιές μας ἔξαφν' ἀρχινᾶνε
τρεμάμενες, βουβές στοὺς τοίχους,
μεγαλωμένες νὰ κινᾶνε.
Τότε στὴν ἡσυχία πὸν μᾶς τριγυρίζει
κι ἀπαίσια ὄλο τὸ σπῆι μας γιεμίζει,
μὴν ἔκφραση παίρνουν παράξενη οἱ μορφές μας.
Καὶ δίχως νὰ τὸ θέμε, κάτι τὸ ἀσύλληπτο
μέσα στὴ ρέμβη καὶ μὲς στὴ σιωπή,
σὰν κάτι φευγαλέο, κάτι τὸ ἀνέκφραστο
ἀναζητᾶνε φοβισμένες οἱ ψυχές μας
κι ὁ λογιμὸς γυρεύει μάταια νὰ ξεκουραστεῖ.

ΤΑΣΟΣ ΧΛΩΡΗΣ

ΟΝΕΙΡΩΝ ΠΛΑΝΗ

Ἄβυσσον τρισκόταδο ἢ Ζωή μας
τρέμιες φωτολαμπές τοῦ νοῦ, ξεσκίζουν
τοὺς μαυρόπεπλους τ' ἀγνώστου, ἐχτροί μας
δόλοιο κι' ὅσοι μ' Ἀπρίλη γέλοιο μᾶς μιλοῦν.
Οἱ λαλιές των γητέματα ποτίζουν
πλάνα τὴν ψυχὴ μας· μάγες εἰκόνες
τῆς ὄνειροφαντασιᾶς π' ὄλο γελοῦν,
τὴν ξελογοιάζουν, ἀνάφροντας φλόγες
πόθου κι' ἐλπίδας στὰ σπλάγχνα μὲ σάρκα
νὰ ζοῦν. Ἀνταπάτη! πλάνη ὄνειρων
γλυκῶν. Σαρκαστικὸ γέλοιο Σατύρων
φρενιασμένα συνταράζει τὴ βάρκα
ποῦ σὰν φάντασμα σ' ἀπατηλὰ γλυστοῦ
νερά· κι' ἂν ἀφροί των σὲ πόθων μνήμα
σποῦν καὶ στοῦ χαμοῦ τὰ χέρια σπαρταροῦ
ἢ Ἐλπίδα, θνητέ, αἰώνια θῦμα
Ἐνείρων θάσαι, θῦμα.

ΟΝΕΙΡΟΥ ΚΛΑΜΑ

Ἦσκιον ἀγάπης σβουμένης
θλιβερόν ἀναφτέριασμα,
ταράζει τὴ σκέψη μου
ποῦ γαλήνη τῆς χάριζεν
Ἀπρίλη νύχτα.
Ξεχασμένα ἐρωτόλογα
σὰν ματιίτσες δακρυόπνιχτες
ἀβασιλευτῆς θύμησης,
μέσ' τῆς μνήμης τὸ σούρουπο,
δειλὰ φέγγουν.
Κι' ὦ τοῦ νοῦ παραπλάνημα
πικραμένο μέθυσι!
καρδιοχτύπια βαρῦπενθα
ντιλαλοῦν σὲ βαθύπνοον
Ἐνείρου κλάμα.

Ρόδος

Α. Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

- Ἀπόσπασμα -

Εἶμαι βαρὺς.
Ἐπὶ μιὰ θεία γοιμότητα βαρὺς...

Βαρὺς, σὰν κάμπια
πού, τὸ πολύτιμο φορτίο σηκώνοντας
τοῦ ὄρουμο σπόρου ποῦ ζητάει νὰ φυτευτεῖ,
πετᾶ μὲ κόπυ, ψάχνοντας
νὰ βρεῖ τὸν τόπο τὸν καλὸ
γὰ τὸ θεϊκό της ἔργο.

Εἶμαι βαρὺς σὰν κάμπια...
Σηκώνω μέσ' στὰ σπλάγχνα μου μοχτώντας
τὸ σπόρο ποῦ ζητάει νὰ γίνει ζωή,
τὸ σπόρο ποῦ ζητάει νὰ φυτευτεῖ.

Κ' εἶδα σὲ σὲ Γυναίκα
τὴ γῆς ποῦναι ἔτοιμη...
Τὴ γῆς ποῦναι τὰ σπλάγχνα της λαχταριστὰ ἀνοιγμένα
ἀπὸ ὄργωμα βαθὺ
καὶ προσδοκοῦν νὰ πέσει ὁ σπόρος
ποῦ θὰ τὰ θρέψει,
καὶ προσδοκοῦν νὰ πέσει ὁ σπόρος
γὰ νὰ τὸν θρέψουν.

Εἶμαι βαρὺς σὰν κάμπια...
Καὶ θέλοντας τὸν τόπο τὸν καλὸ
γὰ τὸ θεϊκό μου τὸ ἔργο,
ἦρτα σὲ σὲ Γυναίκα...

Καίρο 1930.

Θ. ΠΙΕΡΙΔΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΝΑΡΚΙΣΣΟΥ

Ούτε καν άκομψα, γιατί πρὸ πάντων εἶναι πλήθη, σπρώχνονταν κι' ἀλληλοσπρώχνονται ἀκόμη, στὲς ὄχθες τῶν ποταμῶν καὶ τῶν πηγῶν, τὰ χόρτα. Ὁ Νάρκισσος ἀνθισεν αὐτὸς μόνον. Ἡ ἱστορία του μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι, ὅπως τὴν διηγοῦνται. Ἴσως νὰ φάνηκε ἀπλοϊκὸς ἐγωϊστῆς, γιατί οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν τὴν κακολογία, κι' εὐκόλα πείθονται σ' αὐτήν. Μὲ πόση, δὲς τὴν προθυμία, βιάζονται καὶ χειροκροτοῦν, τὸν πρῶτον πρὸς τοὺς πεῖ, ὅτι εἶναι ὁ κόσμος ὁλό- τελα κακός!

Ὁ νέος μας μιὰ μέρα δίψασε. Ὅλοι διψοῦν, ἐκεῖνος ἔσκυψε. Ἀπὸ τὲς ρίζες του, ἀπὸ τὸ «ἔτσι» θὰ ἔλθει, δὲν θ' ἀργήσει τὸ νερὸ, ὅλα δὲν τὰ περιμένε. Ἦπιε λοιπὸν καί, ἀφοῦ εἶχε μάτια, εἶδε: τίποτε βέβαια τὸ θετικόν, γιατί; Μπροστά εἰς τὲς ἀλήθειες φανερά, ἂν δὲν ὑπάρχουσε κρυφὸς ἀντιλογίης, ὅλοι μας εὐκόλα διαβαίνομε, γλήγορα λη- σμονοῦμε. Ἐκεῖνος κάτι μονάχα θὰ μισόειδε, κάτι θὰ μισομάντευσε, γιὰ τὴν ἐπιθυμία του βεβαίως γνώρισε τὲς ἀμφιβολίες, ἀφοῦ — ἂ μὴ τὸ λησμονοῦμε — ὁ Νάρκισσος τυρανῆθη.

Τὸ θέλημα τῆς ἀνακάλυψης, τὸ θαῖμα γιὰ τὸ νέο, ἡ κολακεία πρὸς ἣτανε διακριτικὰ βουβή, μᾶς λέγουν, τὸν ἐτά- ραξε συχνὰ τὸν φώναξε στὲς ὄχθες. Σκυφτὸς ἐκεῖ, ἔξω ἀπὸ τὸ ρεῦμα, βαθύτερα ἀπὸ τὴν τρομερὴ διαύγεια, κι' ἀπὸ τὲς ρυτίδες τοῦ νεροῦ, κι' ἀπὸ τοὺς φωσφορισμοὺς τῶν φώτων ζήτησε μὲ πείσμα ἥρωα νὰ εὔρει τῆς ἀγωνίας του τὴν λύσι, τὴν εἰκόνα. Ποιὸς τὸν ἑαυτὸ του, κατώρθωσε ποιεῖ καθαρά νὰ δεῖ, καὶ πρὸ παντὸς νὰ τὸν ἐγγίσει; Μεγάλη θὰ ἦταν ἡ ἔντασί του, καὶ ἡ συγκίνησή του, καὶ τῆς ἐπιθυμίας του ἡ προσεχνή! Κι' ὅσες παρατηρήσεις κι' ἂν τοῦ μάζευσαν, καὶ μάζευαν, τὰ μάτια του, πῶς ἦταν δυνατόν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἱκανοποιηθεῖ; Ἀπ' ὅλες κάτι ὀρισμένους θὰ ἔλειπε. Κάτι, σὰν μιὰ ἀβεβαιότητα ἀφῆς, κάτι σὰν μιὰ συναίσθη- σι ἀκέραιου καὶ σκληρότητας. Δὲν εἶναι δὲ τόσο παράξενο, ἂν τῆς ἀμφιβολίας του τὰ ναι καὶ ὄχι, τὰ πολλά, τὰ δια- δοχικά, ἐρωτικά τὰ ὀνόμασε ὁ πρωτόπειρος. Ἄλλους κα- θρέπτες ἄλλωστε, — δὲν εἶναι δυνατόν, — θὰ εἶχε κίβλας συναντήσει τουλάχιστον τὰ μάτια τῆς μητέρας του καὶ τῶν νυμφῶν, ἢ καὶ τὰ διάφορα χαλκία τὰ γυαλιστερά, κατὰ τὲς νύχτες τῆς πανσελήνου. Ὡστε; Λοιπὸν; Ἀπ' ὅλες μιὰ, καὶ

μόνον μιὰ, εἰκόνα του ἀγάπησε. Δὲν ἦταν ὁποιαδήποτε. Ἀπὸ τὴν καθημερινή του καὶ γνωστή του πρὸ κομψή, γιατί — ἄνθρωπος ἐπὶ τέλους ἦταν, — δὲν θὰ τοῦ φαίνονταν καὶ πρὸ πιστή; Μοναδικὸν ὀρισμένως θὰ αἰσθάνθη τὸν καθρέπτη. Πόνους, χαρὲς, καὶ ἀφθονα ἐντατικὰ τοῦ εἶχεν τοῦ ἑαυτοῦ του αὐτὸς ἀπρόβλεπτα χαρίσει μὲ τὲς ὑποψίες, ἐνὸς ἀνώτερου καὶ εὐμορφώτερου ἑαυτοῦ.

Στὲς ὄχθες τοῦ καθρέπτη αὐτοῦ ὁ Νάρκισσος ἐμαράθη. Κακὰ τὰ ψέμματα. Στὸν ἔρωτα καὶ εἰς τὴν ἡδονή, ὅλοι μας, ἂν καὶ δὲν τ' ὁμολογοῦμε, πιστεύομε, λατρεύομε, δια- λέξαμε ὡς θεό, ὅτι εἰς τὸν καθένα μας μιλεῖ κρυφά, σὰν μυστικόν, καὶ κάπως θεῖα χάρι.

Ἴσως ἄλλωστε, ἂν κ' ἡ ἱστορία δὲν τὸ λέγει, καὶ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς πηγῆς, κ' ἐκεῖνο νὰ συγκινήθη, ἂν ὄχι ἀπὸ τὸ ἰδανικὸ κορμὶ τοῦ νέου, τουλάχιστον ἀπὸ τὴν κολακεία: ἀπὸ τὴν χάρι τοῦ ἀδέξιου, ἀπὸ τὴν ποιητικὴ μαντεία, πρὸς θὰ ἔγβαιναν μὲ σφριγὸς ἀπὸ τὴν ψυχὴ του. Ναί! ἔτσι θὰ εἶναι. Κι' ὁ γάμος του ὑπῆρξε τραγικὸς ἄγο- νος ὅμως ὄχι. Γεννήθηκε ἔμορφο, σὰν τὸ ἔμορφώτερο παιδί, τὸ ἄνθος, πρὸς τὸ καθαρὸ τοῦ ἔρωτά τους ἀποδείχνει. Τ' ἄλλα; Μὰ θὰ τὰ λέγουν ἢ Ἡχὼ κι' οἱ φιλενάδες τῆς γυναικὸς. Κανεὶς δὲν πταίει. Μὲ τῶν λογίων τῆς τῆς πτω- χῆ, τὴν μισερὴ ἠχώ, μὲ τὸν ἡλίθιο θαυμασμό της, ἀνίκανη σιάνθηκε νὰ τὸν κατακτῆσει, γι' αὐτὸ στὰ δάση σήμερα ἢ ζήλεια τῆς οὐβλιάζει καὶ ἐξακολουθεῖ καὶ τὸν κακολογεῖ.

Γ. Α. ΣΑΡΕΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΠ' ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΣΑΘΡΑ

INTÉRIEUR

I

— Ἀπ' τὰ κάντρα γύρω μας, ἀπ' τὸν ὄχι-ἀναπαρα- στατικὸ κυβισμό, πηγάζουνε ἁρμονισμένα ἢ γεωμετρικὲς φορμοῦλες.

Κάθε τι μέσα κεῖ ζῆ ἡσυχία ἡσυχία—δίχως συγκίνηση. Συνειδητὰ καὶ σοφά.

— Κῦκλοι καὶ σκῆματα τριγώνων, πρὸς πρὸς τέλεια ἀκόμα χαρακτήκατε στὴν σκέψη μας, σὰν βασικὲς ἀπόλυτες ἀλήθειες, κυριαρχεῖ κοντὰ σας τὸ ρυθμισμένο βᾶδισμα μιᾶς λογικῆς πρὸς ἓνα δογματικὸ τέμμα.

Συμμετρία. Κατάταξη. Αισθητική πειθοραχημένη στην Ίδέα.

Μέσα στην τόση ακρίβεια στην ανάπτυξη ενός δραματισμού, εμείς δεν έχουμε παρά να ομολογήσουμε ειλικρινά την *αναγνώριση*.

Είναι αραδιασμένα τα κάντρα στον τοίχο ένα προς ένα στη σειρά, σὰ νὰ συνεχίζεται μιὰ ἐνέργεια. Τὰ χρώματα εἶναι ἀγνά καὶ σκέττα, δίχως προσπάθεια ταιριασμένα.

Ἡ ὑπόθεσες περιέργες, ἀνεξάντλητες σὲ εἰκασίες.

(Ἐνας κόσμος δλάκαιρος σὲ μιὰ κατάσταση ἀμυγδαλαίας συμπαθείας. Μιὰ ψυχικὴ συγγένεια τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ πράγματα — καὶ πὸν τὰνακατώνει, τὰ σιάζει, τὰ χαλνάνει σὰ νὰ παίζει μαζί τους. Ἐνα παιδιάτικο σύστημα διακρίνεται).

II

— Κι' ἐμεῖς χαρωπὰ θὰ τραγουδήσουμε τὸ λυτρωμὰ μας ἀπὸ τὴν παράδοση. Θὰ δογιάσουμε μέσα σὴν κάμαρα. Τὰ κάντρα θὰ εὐθυμήσουνε καὶ θὰ πάρουνε τὸ σκῆμα μιᾶς καρικατούρας... Κρασί θὰ χυθῆ στὸ πάτωμα ἀπὸ ἀπροσεξία καὶ ἀφρονία — ὦ φοριτὰ ἄσχημα καὶ ἀδέξια Γανυμήδη! — Ζάλη, ἀνατροπή, συντριμμία... Ἡ τέχνη ἢ ἀλληγορικὴ σατιρίζεται μαζί μὲ τὴν ἀφηρημένη ἠθικὴ πὸν πρεσβεύει... Ὅλα φαντάζουνε σὰν δημιουργήματα βάρβαρης φυλῆς, ἀδικαιολόγητα στὸν ὄγλο τους, ἀκαλαίστητα φτιαγμένα... Ἡ κουλτούρα τοὺς λείπει... — καὶ δὲν τὴν γυρέβουνε, λὲς κι' ἔτσι πὸν εἶναι ἀρκοῦνται σὴν ἀμάθεια...

— Τὸ κουτό, τὸ ἄσημο, τὸ ἀστεῖο ὑποφέρει μπροστὰ στὰ μάτια μας ἀπ' τὴν πίεση τῆς ἄρνησης.....

— Κι' ἐμεῖς χαρωπὰ θὰ τραγουδήσουμε τὸ λυτρωμὰ μας ἀπ' τὴν παράδοση... καὶ θὰ χορέψουμε τὴν γυμνά, λαφριά πάνω σὲ κάποια πνευματικὰ ἐπίπεδα. Σὰ νὰ ὑπακούουμε συνετὰ σὲ κάποιους νόμους. — Ὁ ρυθμός, ὁ ρυθμός πὸν μᾶς σκλαβώνει! — Θὰ χορέψουμε ἔτσι ὡς πὸν νὰ σβύσωμε σὴν κίνηση, καὶ τίποτε νὰ μὴν ἀπομένει, παρὰ ἢ σκέψη μᾶς ἄρτια καὶ σημαντικὴ.

— Μία σκέψη, ἢ φόρμα τοῦ δλου!

— Θὰ διαγράψουμε κύκλους βιαστικούς, κι' ὀλοένα θὰ κερδίζει ὁ χορὸς σὲ ἔνταση τόσο πὸν νὰ μεταμορφωθεῖ σὲ μιὰ ἀγνή διάρχεια...

— Μυσταγωγία! Πανηγύρισμα μιᾶς ἀλήθειας πὸν ἔζησε πλέρια. Μιὰ πνευματικὴ ἐνέργεια ὀλοκληρώνεται. Τ' ἀντικείμενα γύρω μας τελειοποιοῦνται σὲ μιὰ φόρμα ἀνώ-

τερη, λὲς ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ ὀρμή. Σὲ ὅλα ἔχουμε δώσει κάτι ἀπ' τὴν πλαστικὴ μας δύναμη.

— Σὰς βλέπω ἄξαφνα διακοσμητικὲς λεπτομέρειες νὰ πληθαίνουνε, χρώματα στὰ κάντρα νὰ ἐξαγνίζετε ὀλοένα καὶ νὰ προδίνετε τὸ περιεχόμενό σας — καὶ σεῖς κουλτίτες καὶ μπιμπελὸ ἀσήμαντα, μὲ τὴν ἐπιθυμία σας νὰ ξεχωρίσετε ἀπ' τὸ κέρινο τὸ ψεύτικο... Σὲ ὅλα μιὰ προσπάθεια γιὰ ν' ἀγκαλιάσουνε τὴν ὑπαρξη.

Ἀπὸ τὰ στοχαστικὰ βάθεια τοῦ τίποτε μὲ τὴν ὀκεάνεια πιθανότητα πὸν τρέφει ἢ φαντασία μας, προβέλλει σιγὰ - σιγὰ ὁ κόσμος τῶν συμβόλων ἀγνὸς *δίχως ἀντιθέσεις*.

Τούτη τὴ στιγμή λὲς κι' ἀρχίνησε μιὰ ἄλλη δημιουργία.

ΣΑΝ ΙΝΤΕΡΜΕΝΤΙΟ

— Τὰ μπιμπελὸ πὸν στολίζουνε ἔδῳ κι' ἐκεῖ γωνίτες τῆς κάμαρας, τὸ τραπέζι καὶ μέρη ἄλλα ἀκόμα πὸν δίχως αὐτὰ θὰ ἦσαν τρομερὰ ἀδειανὰ — τὰ μπιμπελὸ δὲν καρτεροῦνε παρὰ τὴν ἀπουσία μας γιὰ νὰ σαλέψουνε. Τὰ στεναχωροῦμε ἔτσι μὲ τὴν σκέψη μας πὸν παρακολουθεῖ τὴν σιγὴ καὶ θορυβεῖ, μὲ τὴν ἀκίνησά μας, πὸν λίγο ἀκόμα καὶ δὲν θὰ μᾶς ξεχωρίσουνε ἀπ' τοὺς ἑαυτοὺς τους — καὶ θὰ προδοθοῦνε μοναχὰ τους!... Τὴν ἀπουσία μας καρτεροῦνε.

— (Νὰ μιὰ χορεύτρα ἄξαφνα πὸν ὑποκλίνεται σηκώνοντας ἔλαφρὰ τὴν φούστα της. — Τὸ κόντημά της σὰ ν' ἀναπαύεται στὸ διάστημα! — Πλάι της τυχαίνει ἕνας βαβαλιέρος — κωμικὸς γιὰ τὸ τιποτένιο του ὕψος — καὶ πὸν ετοιμάζεται ν' ἀπαντήση σὴν χορεύτρα. Λόγια ἐβγένειας θ' ἀνταλλαχθοῦνε — Πιὸ κάτω ἕνας ἀράπης (μπροῦντιζινος αὐτὸς) μὲ σιγήθεια ἀνοιχτὰ καὶ τουφέκι στὸ χέρι πάνω σ' ἕνα ἄλογο γιομᾶτο σφριγός. (Θὰ παραπονιέται βέβαια ὁ ἀράπης γιὰ τὴν ἔχταση πὸν τοῦ δώκανε νὰ φυλάγη — μιὰ περιφέρεια τραπέζιου! — συνηθεισμένος ὅπως εἶναι σὴν ἀπεραντωσύνη τῆς ἐρήμου). Μιὰ φρουτιέρα σὰν κόσμημα. Μιὰ παγὸδα ἀπὸ ἔλεφαντόδοντα, ἕνα σκυλάκι γυάλινο ὄρθιο στήμένο στὰ πόδια του. Ἐνας παλιότσος πᾶνινος στὸν νιβάκι, μακρὸς - μακρὸς καὶ μὲ χέρια παραδομένα. Δίπλα σ' αὐτὸν τὸν παλιότσο μιὰ πεταλούδα κεντημένη σ' ἕνα μαξιλάρι ἴσαμε τ' ἀνάστημά του — καὶ παραξενεύεται ὁ παλιότσος! Τίς πεταλοῦδες τίς ἔξερει μικρότερες — ἔπειτα μοναχὰ καταλαβαίνει πὸς στὸν κόσμο τους οἱ ἀναλογίες ἢ πιὸ περιέργες εἶναι πιθανές, καὶ τὰ θάματα συχνότερα...)

— Κι' ἔτσι σ' ἄν παραμῦθι μιὰ μέρα θὰ μιλήσουνε ὅλοι αὐτοί, θ' ἀγαπηθοῦνε, καὶ θὰ διασκεδάσουνε ἀναμεταξύ τους μ' ἓνα παιγνίδι ἀφάνταστο λεπτό, ἔβγενικό — τὰ μιμιπελὸ πού στολίζουνε ἐδῶ κι' ἐκεῖ γωνίσιες τῆς κάμαρας, τὸ τραπέζι, καὶ μέρη ἄλλα ἀκόμα πού δίχως αὐτὰ θὰ ἦσαν τρομερὰ ἀδειανὰ — τὰ μιμιπελὸ δὲν καρτεροῦνε παρὰ τὴν ἀπουσία μας γιὰ νὰ σαλέψουνε.

ΕΞΕΛΞΗ

Σούρουπο.

Μιὰ βαθμιαία μεταβολὴ στὴν κάμαρα. Ἡ γιορτάσιμη, ἡ χαρωπὴ τῆς ὄψης, σβύνει σὲ μιὰ θλιμμένη ὄνειροπόληση...

Ὁ Σάθρας εἶναι βυθισμένος μέσα σὸν ἄμορφο κόσμον τῆς ἄρνησης — δὲν ἔχει χαραχτῆρα! — κι' ὁ παρδαλὸς γάτος εἶναι κουβαρασιασμένος στὰ πόδια του Πίσω του ἓνα φόντο ἀπὸ μιὰ μπλοῦ κουρτίνα κατεβασμένη, μὲ βουκολικὲς σκηνὲς κεντημένες ἀπάνω τῆς. Δεξιὰ κι' ἀριστερὰ ἡ γύμνια τῶν τοίχων — (ἔχει καὶ τὸ ψεύτικο ἡ σκηνοθεσία αὐτὴ σ' ἄναι φτιαγμένη ἀπὸ χαρτί κι' ὁ Σάθρας μιὰ μαριονέττα).

— Ὅπως σεργιανῶ τώρα σιουὺς ἀτελείωτους δρόμους τῆς ἀπλωμένης σιγῆς, κάποια συναισθήματα μ' ἀκολουθοῦνε. Ζῶ ἔτσι σὴν ψυχὴ μου τ' ἀδειανὸ ἐνὸς ναοῦ μὲ ψηλοὺς πανύψηλους θόλους (δογματικὰ ἐσὺ καὶ δειλιὰρὰ χριστιανικὴ πίστι πού δὲν γνωρίζεσαι παρὰ μὲ τὴν ἔκσταση) — ἡ τὴν στοχαστικὴ ἀκίνησις ἐνὸς ἀγάλματος, στημένου σ' ἓνα πάροχο γιὰ περίπατο... (ὦ μικρὸ κι' ἐσὺ, ἀσήμαντε κρότε πάνω στὰ ξερὰ φύλλα πού μοιάζεις σ' ἄναι ἀνατριχίασμα καὶ δὲν εἶσαι παρὰ τὸ βᾶδισμα μιᾶς εἰδωλολατρικῆς σκέψης...)

— Φαίνεται πὸς ὅλα τείνουνε νὰ σβύσουνε στὴν θλιμμένη αὐτὴ ὄνειροπόληση.

— Ἔτσι οἱ εἰκόνες γύρω μας — ὅτι σήμερα πειθαρχήθηκε σὲ μιὰ μέθοδο — ξεθωριάζουνε καὶ συγχέουνε τὶς ιδιότητές του. Μπορεῖς νὰ φανταστῆς ἐδῶ μιὰ ἀναρχία. Ἡ μιὰ εἰκόνα — ἰδέα πού προηγήθηκε, ἀποτραβιέται ἀπὸ καπρίσιο κι' ἠδονεύεται στὴν ἀνάπαυση. Ἡ ἄλλες οἱ ἐξαρτημένες ἀπ' αὐτὴν καὶ πού γι' αὐτὲς τὸ ὄρατο εἶναι στὴν συνέχειά του, πασχίζουνε νὰ τὸ δημιουργήσουνε μὰ σκετικῆς, φτωχῆς εἶναι καταδικασμένες στὴν ἀνημποριά. Ἐνα δράμα ξετυλίγεται.

— Ἡ πρώτη, ἡ κύρια εἰκόνα — ἰδέα ἀναπαύεται πάντα. Φαίνεται ἡ ἐποχὴ τῆς νᾶχει περάσει...

— Σ' ἄν ἀρχὴ σὲ ὅλ' αὐτὰ τὰ φαινόμενα ἡ λεπτέρωμένη ἔρευνα. Ἡ ἔρευνα ἔξω ἀπὸ πρόληψη ἢ παράδοση. Μιὰ δουλειὰ πού πρέπει ν' ἀρχινοῦμε ἀπ' τὸ ἄλφα. Τὸ κάθε τι θέλει νὰ υπάρξη μοναχὸ του, νὰ ὀλοκληρωθῆ, καὶ νὰ γυρέψῃ τὴν ἀλήθεια μέσα του — ἀδιαφορώντας γ' ἓνα συγκέντρωμα στοιχείων ἀναμεταξύ τους, γιὰ μιὰ ὁμαδικὴ προσπάθεια... — Ἀραιώση. Γενικὴ ἔχτρα τοῦ συνθετισμοῦ πού τοὺς ὀδήγησε σὲ χοντρά σφάλματα καὶ παραχωρήσεις.

— Εἶναι μιὰ κατάσταση πολὺ περιεργὴ γιὰ τὶς ἀνωμαλίες τῆς.....

Παρίσι. Μάιος 1930

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΦΑΡΔΟΥΛΗΣ

Ο ΚΑΝΤΗΛΑΝΑΦΤΗΣ

Μέσα στὴν ἐκκλησία πλανιόταν ἓνα ἀδύνατο πολυχρῶματο φῶς πεσμένο ἀπὸ τὰ κόκκινα, τὰ κίτρινα, τὰ πράσινα τζάμια τῶν μεγάλων παραθύρων.

Κάποια ἀκοίμητα καντήλια ἔκαιαν μ' ἀδύνατη λάμψη μπροστὰ σὶς ἀψηλὲς εἰκόνες τοῦ τέμπλου. Ἄρχιζε νὰ σουρουπιάζει.

Ὁ Γρηγόρης ὀλομόναχος σκούπισε τὸ μαρμαρένιο πάτωμα, ξεσκόνισε τὶς εἰκόνες, ὕστερα ἀνέβηκε σὸν ἄμβωνα καὶ καθάρισε τὸ ἀνοιχτοφτέρογο περιστέρι, ὅπου ἀκουμποῦσε ὁ διάκος τὸ Εὐαγγέλιο.

Φαίνονταν πὸς ἡ δουλειὰ τοῦ ἐρχόταν δύσκολη γιὰ τὸν κουνούσε συχνὰ μὲ στενοχώρια τὸ κεφάλι κι' ἀναστένανε.

Ἔ! τώρα δὲν ἦταν πιά ὁ παλιὸς ἐκεῖνος καιρὸς κι' ἔπρεπε νὰ λησμονήσει τὰ πρωτινὰ ὁ Γρηγόρης.

Σήμερα εἶταν ἓνας ξεσπιτωμένος μόνον καὶ ξεπατριμένος πρόσφυγας μακρὺ ἀπὸ τὰ παλιὰ του τὰ καλά.

Τὶ νὰ κάμει;

Εἶχε ἐρθεῖ κι' αὐτὸς στὴν Ἀθήνα, φευγάτος ἀπὸ κάποιο ἀσιατικὸ προάστιο τῆς Πόλης μαζὺ μὲ τόσους ἄλλους, πρόβατο ἐνὸς ἀμέτρητου κοπαδιοῦ διωχμένου ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ τὴν ἀνταλλαγὴ.

Εἶχε ξεπαρκαρεῖ σὸν Πειραιᾶ μὴ ξαίροντας πού βρισκεται, οὔτε πού νὰ πάει κι' ἔπειτα μὴν ἔχοντας κατατόπι νὰ κοιμηθεῖ εἶχε σωριασθεῖ κι' αὐτὸς μαζὺ μὲ τὰ παιδιὰ του

σὲ κάποια μέσα ἐπιταγμένην αἴθουσα ἀπὸ κεῖνες ποὺ πρόσφερε ἢ Κυβέρνηση στοὺς ἀσπίτωτους δυστυχημένους.

Ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, πλάγιαζαν ἐκεῖ ἀνάκατα, κατάχαμα, μέσα στὴ βρώμα καὶ τὴ δυσωδία... Ἀποῦ εἶχε σπιτωθεῖ ἐκεῖ ὁ Γρηγόρης, εἶχε βγεῖ κατόπι γιὰ δουλειά.

Ζήτησε βδομάδες. Ἄδικα.

Ἐδῶ εἶταν ἄλλοιώτικα ἀπ' ὅτι ἐκεῖνος τὰ γνόριζε, ἀκόμα κι' ἡ τέχνη ποὺ εἶχε σπουδάσει δὲν περνοῦσε καθόλου.

Βυζαντινὸς ψάλτης, δασκαλεμένος τὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, πλαῖ στὸν ἄρχοντα Λαμπαδάριο (¹) τοῦ Πατριαρχείου

Ἐδῶ παντοῦ εὐρωπαϊκὲς καντάδες, νότες φράγκικες στὶς ἐκκλησίες, συλλογιζόνταν ὁ Γρηγόρης.

Ποῦ οἱ βυζαντινὲς παρασημαντικὲς τῶν βιβλίων ποὺ γνόριζε.

Πά, βού, γά, δί... .

Κι' ὅμως ὁ Γρηγόρης εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ φ' ἢ γιὰ τὰ παιδιά του, ἀπὸ κάμαρα νὰ τ' ἀκουμπήσει τραβώντας τα ἀπὸ τὴν ἀκάθαρτην ἐκείνην αἴθουσα τῆς ἐπίταξης.

Ὁ πρόσφυγας εἶχε ζητήσει βδομάδες.

Κατόπι βλέποντας πὼς τελείωναν τὰ λίγα λεφτά του, εἶχε ἀναγκασθεῖ νὰ πύρει τὴ φαρμακερὴν ἀπόφαση.

Καὶ γι' αὐτὸ σήμερα ὁ Γρηγόριος Οὐνούφριάδης, ὁ καλλίτερος βυζαντινὸς ψάλτης τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος εἶχε καταντήσει καντηλανάφτης σὲ φτωχικὴ κάποια ἐκκλησία τῆς Ἀθήνας, ἔχοντας δουλειὰ νὰ ξεσκονίζει τὰ στασίδια, τὸν ἄμβωνα, τὸ Δεσποτικὸ Θρόνο.

Ὁ καντηλανάφτης ξακολούθησε ἰώρα τὴ δουλειὰ του ἐνῶ ἡ θλίψη τοῦ ξαναγέμιζε τὴν ψυχὴ.

Κι' ἡ θύμησή του πέταξε πάλι νοσταλγικὰ στὰ περασμένα.

Στὸ σκοτεινὸ Φανάρι, ὅπου εἶχε γεννηθεῖ καὶ σπουδάσει τὴ βυζαντινὴ μουσικὴ πλαῖ στὸν Ἄρχοντα Λαμπαδάριο τοῦ Πατριαρχείου.

Χρόνια εἶχε μαθητέψει κοντὰ του κι' εἶχε κοπιάσει.

Τὰ πράματα δὲν εἶταν τότες εὐκόλα καὶ βιαστικὰ σὰ σήμερα. Ὁ γέρος εἶταν αὐστηρός, κι' οὔτε οἱ δομέστιχοι οὔτε οἱ καλανάρχοι μποροῦσαν χωρὶς μεγάλη προσπάθεια νὰ τὸν εὐχαριστήσουν.

— Ἐλθὲ Γρηγόριε, τὸν φώναζε ὁ Λαμπαδάριος σὲ ἄσφογη φαναριώτικη καθαρεύουσα.

(¹) Λαμπαδάριος εἶνε ὁ τίτλος τοῦ ἀριστεροῦ ψάλτη τοῦ Πατριαρχείου.

— Διδάσκαλε, ἀπαντοῦσε ὁ Γρηγόρης.

Ἐκεῖνος ὀρμήνευε, ἐκεῖνος διάταζε κι' οὔτε ἀντίρρηση δέχονταν οὔτε συζήτηση.

Σιγὰ σιγὰ ὁ Γρηγόρης εἶχε προκόψει κοντὰ του.

Ἀπὸ καλανάρχος εἶχε γίνει δομέστιχος κι' ἀπὸ κεῖ εἶχε διορισθεῖ δεξιὸς ψάλτης στὴν ἐκκλησία ἐκείνη τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος.

Ὁ πρόσφυγας τὴν ἀνιστοροῦσε τώρα τρίβοντας μὲ κίμωνιασμένη τσόχα τὸ μανουάλι, τὴν ἐκκλησοῦλα ἐκείνη.

Βρισκόταν δίπλα στὴν ἀκρογιαλιὰ τῆς Προποντιδίας ἀνάμεσα σὲ πλατάνια πολύφυλλα. Ἡ μυρωδιὰ τῶν φυκιῶν ἔφτανε στὰ βάθεια τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν ἄνοιξη τὸ λάλημα τῶν ἀηδονιῶν συνώδευε τὸ ψάλσιμο τῆς λειτουργίας. Πολλὲς φορὲς ἐρχόταν ἐκεῖ νὰ χοροσταίησει τὶς ἐορτὲς ὁ ἴδιος ὁ Σεβασμιώτατος Χαλκηδόνος.

Ὁ Γρηγόρης τὸν ἔφερε τώρα στὸ νοῦ του κι' αὐτόν.

Ἐνας γεροντᾶκος μὲ ἄσπρα ἄρεια γένεια καὶ μιὰ μικρὴ πλεξούδα ἄσπρη στριμμένη μὲ τὸ δάκτυλο.

Εἶχε καὶ τὴ μαγία νὰ ψέλνει μὲ τοὺς ψάλτες χτυπώντας μὲ τὴν πατερίτσα τὸ πάτωμα τοῦ Θρόνου (ἔδῶ ὁ καντηλανάφτης μ' ὅλη του τὴ θλίψη δὲν μποροῦσε νὰ μὴν ἀνοίξει καὶ μιὰ μικρὴ παρένθεση. Ἡ πατερίτσα ἐκείνη εἶταν πασίγνωστη σ' ὀλόκληρη τὴν Πόλη καὶ πρὸ πάντων στὸ Φανάρι. Τὴν εἶχαν δὰ δοκιμάσει στὴν πλάτη τόσοι καὶ τόσοι ἀρχιδιάχοι καὶ πρωτοσύγγελοι ποὺ σήμερα Μητροπολίτες κι' αὐτοὶ κυβερνοῦσαν ἐπαρχίες. Ὅμως ἓνα ἦταν τὸ καλὸ, τὸ ξυλοκόπημα γινόταν μόνον ὅταν ἡ Σεβασμιότητά του τύχαινε θυμωμένη, κι' εἶταν σιγὰ ὁ ἅγιος ἄνθρωπος).

Ἄ, χρόνια ἐκεῖνα μιὰ φορὰ.

Ὁ Γρηγόρης ἀνεστένανε ἀπὸ τὰ βάθεια τῆς ψυχῆς του. Ἐτριψε ἀκόμα μιὰ φορὰ τὸ μπροῦντζο τοῦ μανουαλιοῦ ποὺ ἄστραφε τώρα σὰ μαλαματένιος.

Ξανασυλλογίστηκε.

Ποῦ εἶχαν πάει ὅλα ἐκεῖνα τὰ περασμένα.

Τώρα ὁ γέρο Λαμπαδάριος εἶχε πεθάνει κι' εἶχε θαφτεῖ πέρα ἐκεῖ πέρα στὸ Μπαλονκλή δίπλα στοὺς Πατριαρχάδες καὶ τοὺς Μητροπολίτες, εἶχαν τώρα πεθάνει κι' ὅλοι οἱ ξακουστοὶ πρωτοψάλτες τοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ Σταυροδρομοῦ κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Γρηγόριος Οὐνούφριάδης ὁ καλλίτερος ψάλτης τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος εἶχε καταντήσει καντηλανάφτης σ' ἓνα ἐκκλησάκι τῆς Ἀθήνας.

Ἄλλοίμονο ἐδῶ κανένας δὲν πρόσεχε τὴ δύσκολη τέχνη τὴ δική του, ποὺ σπουδάζεται στὰ παλιὰ ἀπάνω τὰ

βυζαντινά βιβλία με τὰ κόκκινα καὶ μαύρα γράμματα.

— Πά, βού, γά, δί... .

Ἄπο καντηλανάφτης ἔμεινε συλλογισμένος.

Ἄπο τὴν μεγάλη θύρα τοῦ νάρθηκα, ἐρχόταν τώρα φωνές πουλητῶν, διαλαλητὰ ἐμπορευμάτων, ποζαρέματα μὲ πελάτες.

Ἦχοῦσαν σειρῆνες αὐτοκινήτων, κουδούνια ἀμαξιῶν, κρότοι κάρρων, ἓνας θόρυβος ἀσώπαστος.

Ὁ Γρηγόρης ἄρχισε τώρα μέσα στὴ θλίψη του καὶ νὰ θυμῶναι.

Κούνησε νευρικά τὸ χέρι.

Τὶ εἶταν ἑ ἄθλιος ἐκεῖνος θόρυβος ποὺ τάραιε τὸ μυστήριό τῆς σιγαλιᾶς;

Πόσο ὁμορφη εἶταν ἡ δικιά του ἡ ἐκκλησία, ἀνάμεσα στὰ πυκνόφυλλα πλατάνια, δίπλα στὴν ἀκρογιαλιά τῆς Προποντιδᾶς; ὅταν χτυλοῦσε ἡ καμπανούλα τῆς οἱ ψαράδες ἔκαναν τὸ σταυρὸ τους μέσα στὰ καίκια.

Ὁ καντηλανάφτης στάθηκε μιὰ στιγμή.

Τώρα οἱ πουλητῶδες μὲ τὸ ἄναμα τῶν ἠλεκτρικῶν δυνάμωναν τὶς φωνές τους, οἱ κρότοι τῶν ἀμαξιῶν, τῶν αὐτοκινήτων γινόταν πιὸ συχνοί. Ὁ θόρυβος αὐτὸς μπροστὰ στὸ νάρθηκα τὸν ἐπιγιε.

Ἔτριψε μὲ δύναμη τὸ μανουάλι κι' ἔνοιωσε τὸ μπροῦντιζο νὰ καίει κάτω ἀπὸ τὰ δάχτυλά του. Κατόπι ξανάκουσε τὴν δαιμονισμένη ὀχλοβοή, ἔσφιξε τὰ δόντια καὶ μούγγρισε.

— Μπαστάρδικα πράματα.

* *

Ὁ Γρηγόρης γύρισε γεμάτος ἀνησυχία στὴν ἐπιταγμένην αἴθουσα.

Τὸν εἶχαν φωνάξει βιαστικά γιὰ τὸ κορίτσι του εἶταν ἄρρωστο μὲ δυνατὸ πυρετὸ.

Μόλις ἄνοιξε τὴ θύρα καὶ μιὰ βρώμα χνάτων τὸν χτύπησε στὴ μύτη. Στὸ βάθος ἐκεῖ, κρατοῦσε μιὰ γωνιὰ μετρημένη ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο.

Κατάχαμα οὐ ἀκάθαρτες ἀπάνω βελέντζες εἶταν ξαπλωμένα τὰ δυὸ παιδιὰ του. Τὸ κορίτσι του ἓνα χλωμὸ κι' ἀδυνατισμένο ἀπὸ τὴν κακοπέραση πλασματάκι παραμιλοῦσε πυρετιασμένο ἐνῶ πλαῖ του καθισμένο τὸ ἀγόρι του ἔτριψε ἀπὸ τὸ φόβο.

Ὁ Γρηγόρης πλησίασε περνώντας προσεχτικά ἀνάμεσα ἀπὸ ξαπλωμένα κορμιά.

Προσπάθησε νὰ ἡσυχάσει τὸ ἄρρωστο, τὸ χάιδεψε καὶ τοῦ φίλησε τὸ φλογισμένο μέτωπο, ἐνῶ ἐκεῖνο, ἀφοῦ χαμογέλασε ἀόριστα, ἔπεσε σ' ἓνα βιθὸ βῦθος.

Ὁ πατέρας κάθισε καταγῆς καὶ περιέμενε μὲ ἀγωνία.

Τριγύρω, μέσα στὴν πλατειὰν αἴθουσα ἔφεγγαν ἐδῶ κι' ἐκεῖ κεράκια φωτίζοντας μ' ἀδύνατην ἀναλαμπὴ τοὺς ἄλλους δυστυχισμένους ὅσοι σπιωνόταν κι' αὐτοὶ στὸ ἄθλιο ἐκεῖνο κατατόπι.

Τώρα στὸ μισοσκόταδο ἄλλοι ἔτρωγαν φτωχικὸ φαῖ ἀπὸ κοινὸ πιάτο, ἄλλοι ἔσκυφταν βαθεῖα συλλογισμένοι τὰ κεφάλια.

Κάποτε ἀναστεναγμοὶ ἀντίκοφταν τὴ θλιβερὴ σιωπὴ.

Ὁ Γρηγόρης ἔχωσε τὸ κεφάλι μέσα στὶς φοῦχτες. Φοβόταν. Ἡ ἀρρώστεια τοῦ παιδιοῦ φαινόταν βαρεῖα κι' ὁ δυστυχισμένος ἄνθρωπος εἶταν γεμάτος ἀνησυχία.

Αὔριο θ' ἀρχόταν ἴσως ὁ γιατρὸς τῶν προσφύγων, ὁ ὁποῖος, ἔκανε κάπου κάπου ἓνα γῦρο μέσα στὴν αἴθουσα, καὶ σ' αὐτὸν ποὺ οὔτε τὸν γνώριζε οὔτε τὸν εἶχε ἰδεῖ ποτέ του θὰ ἐμπιστευόταν τὴν τύχη τοῦ παιδιοῦ του... Ἀναστέναξε.

Ἀπάνω στὴ βρώμικὴ του βελέντζα τὸ ἄρρωστο ἄρχισε τώρα πάλι νὰ ταράζεται.

Εἶχε ξυπνήσει μιὰ στιγμή ἀπὸ τὸ βῦθος καὶ προσπαθοῦσε νὰ σηκωθεῖ.

Ξεφώνιζε θέλοντας νὰ βγεῖ ἔξω, θέλοντας νὰ φύγει.

Ὁ Γρηγόρης προσπάθησε πάλι νὰ τὸ ἡσυχάσει.

Τὸ χάιδεψε, τοῦ γλυκομίλησε, τοῦβρεξε τὸ μέτωπο καὶ τὰ μάγουλα. Τὸ νερὸ ἄχνισε ἀκουμπώντας στὸ πρόσωπο.

Σὲ λίγο τὸ μικρὸ κορίτσι, ἔμεινε ἀκίνητο πάλι στὴ βελέντζα του. Ὁ καντηλανάφτης προσπάθησε τότε νὰ δώσει θάρρος στὸν ἑαυτὸ του. Τίποτε δὲν εἶταν. Ὅλα θάσσιαζαν. Τὸ πρῶτ' ὁ γιατρὸς θὰ ἐρχόταν νὰ ἰδεῖ τὸ παιδί του κι' ὁ ἴδιος αὐτὸς θὰ πῆγαινε νὰ πάρει ἀπὸ τὸν ἐπίτροπο τῆς ἐκκλησίας λεφτὰ γιὰ τὰ γιατρικὰ καὶ ἄλλα χρειάζόμενα.

Κατόπι τὸ κορίτσι του θάγαινε Νὰ ξημέρωνε μόνο μὲ τὸ καλὸ, νὰ ξημέρωνε μονάχα.

Μέσα στὴ μεγάλην αἴθουσα τώρα πιά ὅλοι κοιμόταν. Τὰ μικρὰ κεράκια, ποὺ ἀχνοφώτιζαν, εἶχαν σβῦσει κι' ἡσυχία εἶταν παντοῦ ξαπλωμένη.

Στὴν παραπλαϊνὴ μόνο βελέντζα κάποια γυναῖκα διη-

γόταν φριχτές ιστορίες από τον πόλεμο, γιό σκοτωμούς και λαβωμένους.

Ο Γρηγόρης έτρεμε. Η φριχτή διήγηση της γυναίκας με τη μονότονη βραχνή φωνή τον τρέλαινε.

Μέσα στην πλώριαν αίθουσα δυνάμωνα τώρα και το χειμωνιάτικο κρύο.

Ο Γρηγόρης ξεπάγιαζε.

Όμως κάθισε ακίνητος με τὰ μάτια δρθάνοιχτα μέσα στο σκοτάδι.

Στις διάφορες βελένιζες οί κοιμισμένοι ξυπνοῦσαν συχνά αναταραγμένοι από εφιάλτες. Μούγγριζαν. Ξεφώνιζαν.

Ο πατέρας έτσι ξακολούθησε να μένει πάντα ακίνητος, προσπαθώντας να δώσει θάρρος στον εαυτό του.

Όλα θάσισαν, να ξημέρωνε, να ξημέρωνε μονάχα με το καλό.

Μετά πολλές ώρες κάποιες άσπρες λάμψεις χάιδεψαν τ' άκαθάρτα τζάμια των παραθύρων. Ο Γρηγόρης αναστέναξε από τὰ βάθεια του είναι του.

Ξημέρωνε.

* *

Όταν ο καντηλανάφτης έχοντας μερικά λεφτά στην τσέπη του παρμένα από τον έπίτροπο της εκκλησίας, γύρισε πίσω στο κατάνοπι του οι θύρες είχαν κλειστές και φρουρημένες από χωροφύλακες.

Στά παράθυρα κίτρινοι και τρομαγμένοι στεκόταν οί συγκατοικοί του κοιτάζοντας έξω.

Έτσι ο καντηλανάφτης έμαθε πώς στο μεταξύ είχαν πάρει τὰ παιδιά του στο νοσοκομείο ύποπτα για έξανθηματικό.

Ο Γρηγόρης κλονίστηκε μισολιγοθυμιστός μια στιγμή, όμως άμέσως ήρθε στον εαυτό του.

Στερέωσε τις δύνάμες που του μείναν και μπόρεσε μέσα στην άπελπισία του να τρέξει ώρα πολλή προς το νοσοκομείο.

Έκεί τον κράτησαν απ' έξω.

Δέ δεχόταν εκείνη τη μέρα κι' ούτε ήταν εύκολο να ιδεί κανείς άρρωστο από κολητική άσθένεια.

Αν ήθελε ο Γρηγόρης, μπορούσε να μπει στην αΰλη, στο γραφείο μα όχι και ν' άνεβεί τη σκάλα.

Ο πατέρας παρακάλεσε, έκλιπάρησε, φοβέρισε, τίποτα. Κατόπι προίμησε να καθίσει έξω στη θύρα σε μια καρέγλα.

Έτσι έμεινε πώλη ώρα με κατεβασμένο κεφάλι. Ο βροχιάς που φυσούσε ξερός και διαπεραστικός από το πρωί, γινόταν όλοένα περισσότερο ξεπαγιασμένος.

Ο Γρηγόρης σφίχτηκε στο μαλωμένο παλτό του. Το κεφάλι του βούιζε από τις σειρήνες των αυτοκινήτων και τὰ κουδούνια των άμαξιών όσα περνούσαν συχνά τον πλατύ δρόμο μπροστά στο νοσοκομείο.

Πόση ώρα έμεινε έτσι ο καντηλανάφτης δε θα μπορούσε να το πεί.

Ο σκοπός άλλαξε στη θύρα του νοσοκομείου, ο πατέρας τον παρακάλεσε κι' αυτόν. Οί άπάντησες ήταν οί ίδιες.

Με το φύσημα του άέρα σύννεφα σκόνης σηκωνόταν κλείοντας την όψη και κάνοντας τους διαβάτες να σκεπάζουν με τὰ χέρια τὰ μάτια και το στόμα. Το παλιό παλτό του Γρηγόρη, τὸ μουστάκι, τὰ φρούδια ήταν γεμάτα χρώμα.

Έμεινε εκεί ως το βράδυ.

Η χειμωνιάτικη νύχτα ξαπλώθηκε κρύα και τὰ ηλεκτρικά άνάφτηκαν στις αίθουσες του νοσοκομείου.

Από κάποιο γιατρό που έβγαίνει ο καντηλανάφτης έμαθε πώς ή κατάσταση των παιδιών του δεν ήταν καλή.

Ξανακάθισε στην καρέγλα, ενώ τὰ δάκρυα έτρεχαν από τὰ μάτια του.

Μια άπελπισμένη άπόφαση του ήρθε τότε στο νοῦ. "Αν μπορούσε να μπει κρυφά στο νοσοκομείο. Σηκώθηκε και περιτριγύρισε το χείριο. Ο τοίχος ήταν από παντού άψηλός κι' άδύνατο να τον πηδήξει. Ξέτασε τις πόρτες, όλες σφιχτοκλεισμένες.

Γύρισε και κάθισε πάλι στη καρέγλα του. Η νύχτα ήταν πια προχωρημένη. Ο Γρηγόρης σηκώθηκε τότες άσκοπα.

Περπάτησε στην άρχή στους άπόκεντρους δρόμους, κατόπι στους λεωφόρους.

Κόσμος περνούσε γελαστός και ήσυχος. Νέοι με κορίτσια κρατημένοι από το μπράτσο κατέβαιναν εύτυχισμένοι ο ένας από το πλήσιασμα του άλλου. Τὰ φαφενεία όλοφώτιστα γεμάτα πλήθος, πιδ πέρα στα ζυθοπωλεία άκουόταν τραγούδια με συνοδεία όρχήστρας.

Όστερα πάλι οί δρόμοι γινόταν κι' ασύχναστοι.

Ο Γρηγόρης έννοιωθε τὰ πόδια του παραλυμένα από την κούραση.

Τσοκισμένος έπεσε σ' ένα ξύλινο πάγγο.

Στο ηλεκτρικό ρολοί μιας γωνίας σημαδεύταν δύο μετά τὰ μεσάνυχτα. Η άγωνία του πατέρα μεγάλωνε πε-

ρισσότερο. Μετανοούσε. Γιατί να μακρυνθεί απ' τὸ νοσοκομείο, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ μείνει, νὰ περιμένει πάντα ἐκεῖ, νὰ καιροφυλαχτεῖ στὴ θύρα μπροστά, σὰν τὸ σκιλί τὸ πεινασμένο.

Ἴσως τώρα ἡ ἀρρώστεια νὰ πήγαινε καλλίτερα.

Μὲ τὴ λάμψη τῆς ἀμυδρῆς αὐτῆς ἐλπίδας ξεκίνησε πάλι. Περνοῦσε τώρα σέρνοντας τὰ πόδια ἀνάμεσα ἀπὸ δρόμους χωρὶς τὴν παραμικρὴ κίνηση ὅπου στὰ λίγα ἀνοιχτὰ κάπου κάπου καφενεῖα τους ξενοχτοῦσαν πελάτες σὲ τραπέζια πιοτοῦ καὶ χαρτοπαιγνίου.

Ὁ Γρηγόρης ἔφτασε μετὰ πολλὴ ὥρα στὸ νοσοκομείο. Τὸ ἡλεκτρικὸ φανάρι τῆς θύρας ἔφεγγε κι' ἡ καρτέλα ὅπου εἶχε καθίσει πρωτύτερα βρισκόταν ἀκόμα στὴ θέση της.

Ὁ Γρηγόρης κάθισε στὴν καρτέλα κι' ἔμεινε ἐκεῖ ἐπιμένοντας νὰ βασανίζεται, ν' ἀγρυπνεῖ νοιώθοντας μιὰ ἀνακούφιση νὰ ὑποφέρει.

Περίμενε ὥρες πολλές. Ἄξαφνα μιὰ ἄσπρη λάμψη φάνηκε στὰ βάθεια τῆς ἀνατολῆς.

Ὁ καντηλανάφτης ἀναστέναξε μ' ἀνακούφιση. Ἴσως ἡ νέα μέρα πού γεννιόταν, ἴσως ὁ νέος ἥλιος πού θὰ πρόβλενε σὲ λίγο, νὰ τοῦφερνε κάποια παρηγοριά.

Μιὰ ὠχρὴ ἐλπίδα χάραξε στὴν ψυχὴ του. Σηκώθηκε ὀρθιος καὶ παρατήρησε ὀλόγυρα.

Ἄξαφνα κρότος τροχῶν κάποιας ἄμαξης κοντὰ στὴν ὀπίσθια θύρα τοῦ νοσοκομείου τὸν ἔκαμε ν' ἀνατριχιάσει.

Εἶταν ὁ κρότος τοῦ γνωστοῦ ἄμαξιού πού ἔπαιρνε τοὺς φτωχοὺς πεθαμένους τῆς νύχτας, ἄλλους γιὰ τὸ νεκροταφεῖο κι' ἄλλους γιὰ τὸ ἀνατομείο.

Εἶχε ἰδεῖ πολλοὺς ὡς σήμερα ὁ Γρηγόρης τέτοιους ξεπατωμένους καὶ ξεσπιτωμένους κατοίκους τῶν ἐπιτάκτων αἰθουσῶν νὰ κουβαλοῦνται παρόμοια μέσα στὴν πρωϊνὴ ἡσυχία.

Ἐνα τραγικὸ προαίσθημα τοῦ δάγγασε τὴν ψυχὴ. Ἔτρεξε πρὸς τὸν κρότο τῶν τροχῶν. Τὸ ἄμαξι ἔφευγε τώρα ἀπάνω στὸν ἄσπρο δρόμο. Ὁ καντηλανάφτης ἔτρεξε ἀπὸ πίσω κλαίοντας καὶ παρακαλώντας. Ὁ ἄμαξηλάτης σταμάτησε μιὰ στιγμή.

Ἀπὸ τίς ἐξήγησες πού ἔδωκε κατάλαβε πολὺ καλὰ ὁ πατέρας.

Ἐκεῖ στὴν μαύρη μέσα νεκροφόρα βρισκόταν νεκρὰ τὰ δύο παιδιά του μαζὺ μ' ἕναν τρίτο.

Ὁ Γρηγόρης σπάρραζε τώρα κλαίοντας, καὶ τραβῶντας τὰ μαλλιά του.

Ὁ ἄμαξηλάτης θέλησε νὰ πάρει μαζὺ καὶ τὸ δύστυχο πατέρα.

Σὲ μιὰν ἄκρια ὅπου εἶταν σκαμένος ἕνας μεγάλος λάκκος τὸ ἄμαξι σταμάτησε. Ὁ καντηλανάφτης ὄρμησε νὰ ἰδεῖ. Ἡ σανιδένια πόρτα ἀνοίξε, κι' ὁ ἄμαξηλάτης τράβηξε ἀπὸ μέσα τὸ φορτίο. Τὰ δύο παιδιά γυμνά, μὲ μόνον τὸ πουκάμισο καὶ τὰ κεφάλια ξοιρισμένα γιὰ τὴν ἀρρώστεια. Στὸ πλάι τους ἕνας ἄλλος, ἕνας ἄντρας ἄγνωστος.

Ὁ Γρηγόρης σωριάστηκε κατὰ γῆς λιγοθυμισμένος. Ὅταν ἤρθε στὸν ἑαυτὸν του τὰ δύο κορμιά εἶχαν θαφτεῖ μέσα στὸν ἴδιο λάκκο.

Ἔπεσε τότε ἀπάνω στὸ μνήμα κι' ἔκλαψε ἀτελείωτα

***

Ὁ Γρηγόρης καθισμένος τώρα στὸ σκαλοπάτι ἑνὸς στασιδιοῦ τῆς ἐκκλησίας λιγνός, κατακίτρινος μὲ τὰ μάτια τριγυρισμένα ἀπὸ ἕνα μαῦρο κύκλο συλλογιζόταν. Τί τοῦμεινε νὰ κάμει σ' αὐτὸν πιά τὸν κόσμο, χωρὶς παιδιά, χωρὶς σπιτικό, ἔρμος κι' ὀλομόναχος.

Ἀρκετὰ εἶχε πονέσει κι' ὑποφέρει, ἀρκετὰ εἶχε κι' ἐξευτελιστεῖ σκουπίζοντας τὸ πάτωμα, τὰ στασίδια καὶ τὸν ἄμβωνα. Τί τοῦ εἶχε μείνει πιά ἔξὸν ἀπὸ ἕνα παλιὸ γερασμένο τομάρι;

Ἔπειτα καὶ ποιὸς ἔμενε στὸν κόσμο γιὰ νὰ τὸν λυπηθεῖ τὸ Γρηγόρη. Ποιὸς στὸν κόσμο;

Ἡ γυναῖκα του; αὐτὴ εἶταν καλὴ γυναῖκα κι' εἶχε σταθεῖ τυχερὴ νὰ τὴν πάρει ὁ Θεὸς νέα χωρὶς νὰ γευτεῖ ἔξορία κι' ἐξευτελισμό.

Τὰ παιδιά του; τὰ δυστυχισμένα...

Ποιὸς λοιπὸν νὰ τὸν λυπηθεῖ τὸ Γρηγόρη. Στὴν παλιὰ του μόνον τὴν ἐκκλησία ἐκεῖ στὴ Μητρόπολη Χαλκηδόνος ἅμα θὰ μάθαιναν τὸν θάνατό του οἱ δημογέροντες κι' οἱ προεστοὶ θὰ διάταζαν ἴσως νὰ χτυπήσει πένθιμα ἢ καμπάνα της κι' ἡ λυπημένη λαλιὰ θάσμιγε μὲ τὸ βόγγο τῆς τρικυμισμένης τώρα Προποντίδας.

Ὁ καντηλανάφτης βυθιζόταν σὲ μεγαλείτερη ὀλοένα θλίψη.

Ἐ, πῶ νὰ τὸ γνώριζε πὸς θὰ χανόταν ἔτσι αὐτός, ὁ Γρηγόριος Οὐνοφριάδης, ὁ καλλίτερος βυζαντινὸς ψάλτης τῆς Μητρόπολης Χολκηδόνος.

Τὰ παιδιά του πεταγμένα καὶ τὰ δύο μέσα στὸν ἴδιο λάκκο μαζὺ μ' ἕναν ξένο ἄγνωστο, ἐνωμείο μαζὺ τους στὴ σκληρὴ μοῖρα τῆς φτώχειας καὶ τῆς προσφυγιάς.

Ὁ καντηλανάφτης ἀναπαράστησε τὴ φοριτὴν εἰκόνα.
Γυμνά καὶ τὰ δύο τους μὲ τὸ πουνκάμισο, τὰ κεφάλια
τους ξορισμένα γιὰ τὸν ἔξανθηματικό.

Ἄνάσκελα τὸ ἕνα, πρόμυτα τὸ ἄλλο ἀπὸ πάνω του.
Δίπλα τους πλαγιασμένος ὁ ξένος, ἕνας μεσόκοπος μὲ στενὸ
κούτελο καὶ μαλλιά καὶ μουστάκια κόκκινα.

Ἄ, αὐτὸς εἶταν τώρα σμιγμένος μὲ τὴ ζωὴ τοῦ Γρη-
γόρη γιὰ πάντα.

Γιὰ πάντα; Γιὰ λίγο μονάχα, ὡσότου θὰ ξέκανε κι' ὁ
ἴδιος.

Κι' ὅμως εἶταν τόσο ἥσυχη καὶ ὠραία ἡ ζωὴ πέρα
ἐκεῖ στὸ Φανάρι τὰ παιδικὰ του τὰ χρόνια, ὅταν μαθήτευε
πλάι στὸν ἄρχοντα Λαμπαδάριο στὸ Πατριαρχεῖο καὶ ὅταν
ἀπ' αὐτὸν διαλεγμένος γιὰ πιδὸ καλλίφωνος κατέβαινε ὁ
Γρηγόρης τὸν ὄρθρο ἀπὸ τὸν ἀριστερὸ χορὸ καὶ προχω-
ροῦσε στὴ μέση τοῦ σωλέα μπροστὰ στὸ Δεσποτικὸ Θρόνο
ὅπου χοροστατοῦσε ὁ Παναγιώτατος. Στεκόταν ἀκίνητος
δυσὸ λεπτὰ κι' ἔπειτα μ' ἁρμονικὴ ὠραία φωνὴ ἔλεγε τὸ
— Κέλευσον Δέσποτα Ἄγιε ἦχος πρῶτος.

Κι' ἀφοῦ ὁ Πατριάρχης τὸν εὐλογοῦσε, ὀπισθοχω-
ροῦσε κανονικὰ μὴ γυρνώντας τὴ πλάτη καὶ κάνοντας τρεῖς
μετάνοιες, ἐνῶ ἄρχιζε τὸ μεγαλόπρεπο τῶν αἰῶνων.

Κι' ἔπειτα ὅταν Δάσκαλος πιά κι' ὁ ἴδιος ἔψελνε στὴ
Χαλκηδὸνα τὴ Μεγάλῃ Τρίτῃ τὸ «Κύριε ἢ ἐν πολλαῖς
ἁμαρτίαις» ὅλες ἡ ἔφημερίδες ξελαριγκίζοταν νὰ ἐπαινοῦνε
τὴν τέχνη καὶ τὴ φωνὴ τοῦ Γρηγορίου Οὐνουφριάδου.
Ἦταν καὶ κάποιες ποὺ ὑποστήριζαν πὼς ὁ Γρηγόριος Οὐ-
νουφριάδης ἔψελνε τὸ ἰδιόμελο καλλίτερα κι' ἀπ' τὸν ἴδιο
τὸν ἄρχοντα Μέγα Πρωτοψάλτη τοῦ Πατριαρχείου Ἰάκωβο
Ναυπλιώτη.

Ποῦ εἶταν πιά ὅλα ἐκεῖνα...

Τὸ σούρουπο ἔφθανε τώρα κι' ἕνα ἀδύνατο μισόφωτο
ἐμίπανε ἀπὸ τὰ πολύχρωμα τζάμια τῆς ἐκκλησίας.

Ἄς ἔβλεπε ὁ Γρηγόρης καὶ τὸ στεγνὸ αὐτὸ φῶς πρὶν
νὰ τοῦ λείψει γιὰ πάντα. Ὑστερα ἄς ξέκανε γρήγορα γρή-
γορα μὴ δειλιάσει τὴν κρίσιμη στιγμή.

Μὲ τὸ δύσεμα τοῦ ἡλίου.

Δυσὸ θαμπὰ δάκρυα φαινόταν τώρα στὰ μάτια τοῦ
καντηλανάφτη.

Ἐβαλε τὰ χέρια στὴν τσέπη καὶ τράβηξε ἕνα τυλιχτάρι.
Εἶταν ἕνα γερὸ κομμάτι σκοινί. Τὰ δάκρυα τοῦ Γρηγόρη
ἔβρεχαν τώρα τὸ κομμάτι ἐκεῖνο.

Τὶ νὰ τὴν κάμει πιά τὴ ζωὴ ἔρημος κι' ἔξευτελισμένος;

Μύριες εἰκόνας ἀγαπημένες καὶ φοριτὲς τοῦ περνοῦσαν
τώρα ἀπ' τὸ νοῦ. Ἡ γυναῖκά του πάλι, ἡ καλὴ του ἡ γυναῖκα
πεθαμένη στὴν πατρίδα πρὶν χρόνια. Ἐκεῖνη εἶχε σταθεῖ
τυχερὴ νὰ τὴν πάρει ὁ Θεὸς νέα, πρὶν νὰ γευτεῖ ἔξορία
καὶ προσφυγιά. Τὰ παιδιὰ του τὰ δυστυχημένα, μέσα στὸν
ἴδιο φοβερὸ λάκκο, ἀνάσκελα τὸ ἕνα πρόμυτα τὸ ἄλλο
πλάι σ' ἕναν ἄγνωστο, ἕναν ξένο σμιγμένο μαζί τους στὴ
φοβερὴ μοῖρα τῆς φτώχειας καὶ τῆς προσφυγιάς.

Ὁ Γρηγόρης ξακολουθεῖ νὰ κλαίει. Οἱ Ὀλιβερὲς θύμη-
σες τοῦ ξανάρχονται.

Ὁ γέρο Λαμπαδάριος στὸ ἀψηλό του στασίδι ὄρθιος
μπροστὰ στὸ καρυδένιο ἀναλόγιο τοῦ ἀριστεροῦ χοροῦ τῶν
Πατριαρχείων.

Τὶ δὲ θᾶδινε ὁ Γρηγόρης νὰ ξανάκουε τὴ φωνὴ του,
ἄς εἶταν καὶ μόνο μιὰ φορὰ μονάχα νὰ τὸν καλεῖ σὲ ἀψογὴ
φαναριώτικη καθαρεύουσα:

— Ἐλθὲ Γρηγόριε.

Καὶ τὶ δὲ θᾶδινε νὰ μποροῦσε νὰ τοῦ ἀπαντήσει:

— Διδάσκαλε.

Ἄ, ὅλα αὐτὰ χαμένα γιὰ πάντα.

Ὁ καντηλανάφτης σηκώθηκε κλονιζόμενος. Ἀνέβηκε
στὸν ἄμβωνα καὶ στερέωσε στὰ καρυδένια κάγγελα τὸ σκοινί.

Ἡ θηλειὰ ταλαντεύτηκε μερικὲς φορὲς μέσα στὸ λυκό-
φωτο.

Κατόπι ὁ Γρηγόρης τὴν πέρασε στὸ λαιμό.

.....
Ὅταν ξημέρωσε κάποιος πρωϊνὸς προσκυνητὴς ποὺ
μπῆκε στὴ μικρὴ ἐκκλησία εἶδε νὰ κρέμεται στὸ σκοινί τὸ
βασανισμένο κορμί τοῦ καντηλανάφτη μὲ παραμορφωμένο
τὸ πρόσωπο κι' ἕνα ξερὸ κομμάτι ἀφρὸ στὸ στόμα.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΩΣ ΑΥΤΟΥ ΤΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΤΗΣ

Στὸ ἀνθισμένο παράθυρο ἡ Λιλίτσα δὲν εἶχε ἀκόμα φανεῖ. Κ' ἦτανε ἡ ὥρα της. Τέσσερις. Ἄλλη φορὰ καὶ νωρίτερα ἔβγαινε σὰν δὲν εἶχε τί νὰ κάνει. Μὰ σήμερα ἄργησε. Παραξενεύονταν ὅλοι στὴ γειτονιά. Τὴν εἶχανε συνηθίσει νὰ τὴν βλέπουνε στὸ παράθυρο ἴσαμε τὸ βραδυνό. Κι' ὄχι μὲ καμιὰ σοβαρὴ ἰδέα. Μόνο ματιές. Ἐ νὰ περάσει καὶ κανεὶς νὰ τῆς χαμογελάσει ν' ἀρχίσουνε τὸ κουτσομπολιό. Καὶ πρὸ παντός ὁ κῦρ Κωστής. Αὐτὸς ἔδινε τὴν ψυχὴ του γιὰ νὰ κουτσομπολέψει. Ἦτανε ἡ ἐφημερίδα τῆς γειτονιάς. Τὸν ξέρανε πιά ὅλοι. Ὅτι πληροφορία νὰ ἤθελε νὰ μάθει κανένας γιὰ τὴ γειτονιά δὲν εἶχε παρὰ νὰ ρωτήσῃ τὸν κῦρ Κωστή. Καὶ πού τ' ὄχε τιμὴ του νὰ τὰ ξέροι ὅλα. Μιά φορὰ σκέφτηκαν νὰ τοῦ βγάλουνε παρατσούκλι. Μὰ δὲν τ' ὄκαναν. Φοβήθηκαν. Ὅχι πὼς ἦτανε δυνατός. Μὰ τὴ γλῶσσα του. Τὴν εἶχε καταστήσει ἐξουσία, πού τὴν φοβόντουσαν καὶ τὴν σέβονταν.

Σὲ λίγο φάνηκε ἡ Λιλίτσα. Σιασμένη. Σιγουρισμένη. Ἐμοίαζε λουλούδι. Σὰ νὰ κλεβε τὴν δροσιὰ ἀπὸς γαρυφαλιὰς καὶ τὰ τριάνια. Ἡ μανία της ἦταν τὰ λουλούδια. Τ' ὄχε τὸ παράθυρο πάντα στολισμένο μὲ τίς γλάστρες της. Φούλια, τριανταφυλλιές, βασιλικούς. Κι' αὐτὴ ἀνάμεσά τους. Ὁ νοῦς της κι' ὁ συλλογισμὸς της; Πὼς θὰ ντυθεῖ, πὼς νὰ φαντάξει. Καμαρώνονταν στὸν καθρέφτη πρὶν βγεῖ. Κι' ἔπερνε πόξες μὲ μιὰ χάρη κοπέλλας δεκαοχτὼ χρονῶ.

Ὅσοι τὴν δοῦνε τῆς δίνουνε τὰ εἰκοσιδύο ἴσως καὶ τὰ εἰκοσιτρία, μὰ πιότερο ποτέ. Ὅταν φθάσουνε στ' αὐτιά της γελᾷ. Καὶ τὸ γέλοιο της εἶναι λεπτό, παιδιαστικό. Εὐτυχισμένη. Δικιὰ της ἡ ζωὴ. Εἶχε δίκιο. Τὸ ἰδανικό της φτωχό. Πολὺ λίγο ἢ καὶ καθόλου ἀπαιτητικό. Νὰ παντρευτεῖ. Αὐτό. Καὶ τίποτις ἄλλο. Ἡ μόνη της σκέψη. Ἡ μόνη προσμονή.

Ἡ μάνα της, ὁ γέρος της τῆς τὸ λένε τόσο συχνά. Μὰ καὶ χρόνια αὐτὴ εἶναι πού καθενὸς πού τὴν ξέροι ἢ εὐχῆ. Νομίζει σὰν ὅλα τὰ κορίτσια τῆς σειρᾶς της πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ προορισμὸς της. Κι' αὐτὸ συνυφάθηκε λὲς μὲ τὸ εἶναι της.

Τώρα πὼς εἶναι τριαντατεσσάρω χρονῶ τί σημασία

ἔχει; Κανεὶς δὲν τὸ πιστεύει. Κι' αὐτὴ δὲν τὸ βρίσκει δύσκολο. Καὶ σὰν καμαρώνεται στὸν καθρέφτη. Πόσες φορὲς τὸ σιγολέει. — Εἶμαι ὁμορφη, θὰ παντρευτῶ.

Τύπος ὁμορφιάς δὲν εἶναι. Ἐχει ὅμως κάτι πού σὲ σταματᾷ.

Καὶ περνούσανε ἔτσι τὰ χρόνια. Μ' αὐτὴ τὴν σκέψη τῆς παντρειάς. Ἄλλες στὴ δικιὰ της ἡλικία τίς λὲς γεροντοκόρες. Ἄπις ρυτίδες, ἀπτὴ χλωμάδα, ἀπις ἄσπρες τρίχες πού θάχχαν στὸ κεφάλι τους, ἀπτὸ ὕφος τους. Γιατὶ ξεφτᾷ ἡ ἐσωτερικὴ τους δυναμικότητα. Δὲν μποροῦν ν' ἀνθῆξουν, νὰ συγκρατηθοῦν. Ἡ θέληση κι' ὁ πόθος πού τίς κρατᾷ μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ γίνῃ ὁ προορισμὸς τους τίς κουράζει. Τίς συγκρατᾷ ὡς μιὰ δοσιμένη ἡλικία. Κι' ὕστερα γκρεμίζονται. Τὸς λείπει τὸ κουράγιο. Ἡ ὑπομονή. Ἡ Λιλίτσα ὅμως πόσο διαφέρει. Δὲν μπορεῖς νὰ τὴν πεῖς γεροντοκόρη αὐτὴ. Ἐξαίρεση.

Τὰ τσαχλίνικα καμώματα. Τὸ γέλοιο της. Ἡ φωνὴ της. Τὸ γεμάτο φρεσκάδα πρόσωπό της, σὲ βάζουνε χωρὶς νὰ τὸ σκεφτεῖς στὴν πλάνη. Γιατὶ;

Γιατὶ ποτές της δὲν τῆς πέρασε ἀπτὸ νοῦ πὼς μεγάλωσε. Δὲν τὸ πῆρε μαράζι στὴν καρδιὰ σὰν τίς ἄλλες. Κι' ἔτσι μένει τὸ κορίτσι τὸ ἀπερίσκεπτο. Πού δὲν ἔχει στὸ κεφάλι ἔννοιες, μαράζια, συλλογές. Οὔτε τὴν βασάνιζαν σαρκικὲς λαχτάρες. Οὔτε ὁρμὲς πού φέρουν τὰ κορίτσια στὸ παραστράτημα. Τέτοια δὲν εἶχανε ταράξει τὴ Λιλίτσα. Ἦτανε τίμια. Ἴσως γιὰτὶ δὲ βυέθηκε στὴν ἀνάγκη ν' ἀκολουθήσῃ ἔνστιχτα. Καὶ γι' αὐτὸ ἤρεμη, φρέσκια καὶ καλὰ διατηρημένη τραβοῦσε τὰ μάτια ὀλωνῶν. Τὶ περίεργο ὅμως. Κανένας ἴσαμε τώρα δὲν τὸ πῆρε σοβαρὰ τὸ πρᾶμα. Μὲ ἀπόφαση. Μὲ καλὸ σκοπό. Τύχαινε πάντα νὰ πέφτει στίς ἀτυχες μικροαγάπες. Νὰ παίζουνε. Νὰ γελᾶσουνε. Μὰ τῆς Λιλίτσας δὲν τῆς καίγονταν καρφί. Καίγονταν μάλιστα. Ἦθελε νὰ τοὺς βλέπει πολλούς. Νὰ τὴν κυτοῦνε. Νὰ τῆς κόβουνε βόλτες. Νὰ τῆς χαμογελᾶνε. Καὶ κείνη ἀπὸ πάνω νὰ γελᾷ μὲ τίς ζήλειες τους. Σὰν καὶ τότες πού ἔβγαιναν ἀπτὸ σχολεῖο. Πού τίς πένναν τ' ἀγόρια καταπόδι ἴσαμε τὸ σπῆτι. Κι' ὕστερα βολιτίσες κάτω ἀπτὰ παράθυρα.

Σκέφτηκε ἡ Λιλίτσα τί σύστημα θὰ κράταε. Πρῶτα οὔτε τῆς πέρασε ἀπτὸ νοῦ ἂν ἔπερε ἢ ὄχι νὰ κρατᾷ σύστημα. Μὰ ἀπὸ τότες πού ἡ Χρηστίνα ἡ φιλενάδα της τὴν ἔπαθε, κάθησε καὶ τὸ συλλογίστηκε. Πῆρε ἀπόφαση. Ὅχι δὲ θάπερτε μὲ τὰ μοῦτρα σ' ἓναν κ' ὕστερα νὰ τὴν κοροῖδευαν καὶ νὰ μὴν τὴν πλησίαζαν πιά γιὰτὶ τὴν ἄφησε ὁ

φίλος της. "Οχι δὲν θὰ τὴν πάθαινε κι' αὐτὴ τὴν ἴδια δουλειά. Κάλλιο ὅλοι νὰ γελοῦνε, ὅλοι νὰ κόβουνε βόλτες κι' αὐτὴ νὰ κάνει πὼς δὲν τῆς καίγεται καρφί. "Ὡστε νὰ πέσει μόνος του ὁ γαμπρός.

"Ἡ μάνα της σὰν ἔβλεπε κανένα νὰ πολυτριγουρᾶ τὸ λεγε στὸ γέρο. Γιὰ νὰ φροντίσει. Τὶ δουλειὰ κάνει; "Ἄν εἶναι καλὸ παιδί; Γιὰ νὰ παντρεφτεῖ. Νὰ τὴν δεῖ στὸ σπητικό της εὐτυχισμένη. Αὐτὸ ἦτανε τὸνειρο της. Οἱ εὐχές της. Καὶ τοῦ γέρου ὁ καημός. "Ἐνα, μοναχικὸ τὸ εἶχανε. Γι' αὐτὸ κι' ἀρνήθηκαν τὴν προξενιά πὸν τοὺς ἔγινε ἀπ' ἕνα μεσόκοπο χωριανὸ ἐδῶ καὶ πέντε χρόνια. Κάθησαν τότες καὶ τὸ συζήτησαν. "Ἡ ἀπόφαση τους, νὰ παντρεφτεῖ μὲ συμπάθεια. Ποῦ τὸν ξέραν αὐτόν; Καλὸς κι' ἅγιος τοὺς εἶπαν. Μὰ ἂν δὲν συμφωνούσανε; Καὶ μετὰ γιατί; Χάθηκε ὁ κόσμος; Χάθηκαν οἱ νέοι; Καὶ νὰ φύγει καὶ μακριὰ τους. "Ἐβλεπαν καὶ κείνες τὶς μέρες τὸ γιὸ τοῦ Μένικα τοῦ μεγαλέμπορου πὸν ὅλο γλυκοκύταζε, κι' ἀρνήθηκαν. Τώρα τὸ μετάνιωσαν; "Ἐτσι φαίνεται. Μὰ μιλιὰ μπᾶς καὶ τὸ καταλάβει ἡ Λιλίτσα.

Σὲ λίγες μέρες θάχε τὰ γενέθλια της. "Ετοιμάζουνε τὸ καινούργιο της φουστάνι. Χρόνια τώρα. "Ἀπὸ συνήθεια. Γιὰ νάναί πάντα φρέσκια σὰν αὐτό, τῆς λένε. "Ἐκείνη γελᾷ καὶ τὰ μάτια της ἀνοικοκλοῦνε γογγύρα γογγύρα μ' ἕνα σκέρτσο πὸν σὲ τραβᾷ. Εἶναι μεγάλα κι' ἔχουνε χρώμα καστανὸ ξεθωριασμένο, κι' ἔτσι ζωηρὰ πὸν ἐκφράζουνε τὴ ζωτικότητά της.

Τῆς ἀρέσουνε τὰ λουσα. Νὰ εἶναι κομψή. Καὶ πρὸ παντὸς αὐτὲς τὶς μέρες. Ποῦ βγαίνει καὶ τὸ πρῶτ' κομάτι στὸ παράθυρο. Τὴν ὥρα πὸν θὰ κατέβαινε ὁ καινούργιος γείτονας. Τὸν εἶχε συμπαθήσει. Τέτιοι ἄντρες τῆς ἄρεσαν ποῦτανε στὸ καλούπι αὐτουνοῦ. Ψηλὸς μὲ φαρδεῖες πλάτες, μελαχροινός, μὲ σγουρὰ μαλλιά.

"Ἡ Φλωρίνα, ἡ φιλενάδα της ποῦμενε στὸ διπλανὸ σπῆτι, τοὺς σύστησε ἕνα βραδυνὸ ἀπτὰ παράθυρο.

Μὰ κ' ἐκεῖνος δὲν ἔπαινε νὰ τὶς ρίχνει λοξὲς ματιές. Τοῦ ἄρεσε. "Ἐβλεπε καὶ πὼς δὲν ἦτανε σουρουλοῦ. Τόσο σπάνια κατέβαινε ἀπτὸ σπῆτι. Καὶ συλλογιόταν πότε πότε καὶ τὴν παντρεία. Μπεκιάρης. Σκέφτονταν. Καλύτερα συνντροφεμένος μὲ μιὰ φρόνιμη καὶ νόστιμη κοπέλλα.

"Ὁ κύρ Κωστής τᾶμαθε. Τοὺς τσάκωσε ἕνα βραδυνὸ πὸν γνέφονταν. Τᾶμαθε τὴν ἄλλη μέρα κ' ἡ γειτονιά. "Ἐ δὲν ἦταν κ' ἡ πρώτη φορὰ πὸν κουτσομπολέβαν τὴν Λιλίτσα. Μὰ κάτι πάλι βρήκανε νὰ ποῦνε.

— Τίμιο κορίτσι κατὰ βάθος μὰ τρελλό, εἶπε κάποιος. "Ὁ κύρ Κωστής τὸν ἔβαλε μπροστά. "Ὅλα κι' ὅλα τέτοια μόνο δὲ χώνευε. Τὶ νὰ χαλάσει ἴχη κοριτσιοῦ; Ποτές.

Κ' ἔπαισε τὸ νέο μὲ τρόπο μιὰ βραδεῖα πὸν πήγαινε γιὰ τὸ σπητικό του. Γνωρίζονταν δηλαδὴ ἕνα καλημέρα καλησπέρα. Τοῦ ἀνοιξε κουβέντα γιὰ δουλειές κ' ὕστερα ἄλλαξε μὲ τρόπο τὸ θέμα. "Ἦξερε ὁ κύρ Κωστής ἀπ' αὐτά. Εἶχε καὶ μιὰ συμπάθεια στὴ Λιλίτσα. Χρόνια τὸ μαγαζὶ του ἀπέναντι της.

— Δὲν παντρεύεσαι καῦμένη. Μόνο ἔτσι μπορεῖ κανένας νὰ χουζουρεφτεῖ. Νὰ ἡσχάσει.

— Ναι κύρ Κωστή τὸ συλλογιέμαι.

— Μπᾶ κ' εἶναι νὰ τὸ συλλογιστεῖς. Τόσα ὄμορφα κορίτσια ἔχει ἡ γειτονιά.

— Ναι τὸ ξέρω.

— "Ἄντε λοιπόν, κουράγιο.

Τὸν καληνύχτησε κ' ἔφυγε. "Ὅλο τὸ βράδυ τὸ συλλογιζόταν. "Ὡσπου πῆρε ἀπόφαση.

Τὴν ἄλλη μέρα χτύπησε τὴν πόρτα τους. Τᾶπε στὸ γέρο. Τᾶκουσε κι' ἡ γορὰ πὸν κρουφάκουε. Οἱ γέροι συγκινημένοι. Δὲν τὸ περίμεναν. "Ἄν καὶ πάντα τᾶχανε στὸ νοῦ τους. Μὰ ἔτσι ἀπότομα, τᾶχασαν. Φώναξαν καὶ τὴν Λιλίτσα. "Ἐκείνη τὸ περίμενε.

"Ὁ νέος βιαστικός τοὺς τᾶπε.

— Σ' ἔνα μῆνα τὸ πολὺ, θὰ στεφανωθῶ.

"Ὅλοι σύμφωνοι. "Ἡ προῖκα ἐτοιμη, κλεισμένη στὰ μαουῖλα. Δὲν εἶχανε καὶ μεγάλες ἐτοιμασίες.

Σὰν ἔβγαине τὸν σταμάτησε ὁ κύρ Κωστής. Τᾶμαθε. Τοῦ εὐχίθηκε.

Χαρὲς γέλοια. "Ἡ εὐτυχία ξάπλωσε πλέρια στὸ σπητικό. Δὲν θυμόντουσαν ποτές τόση συγκίνηση. "Ἡ γορὰ ἀνοιξε τὰ μαουῖλα. Κάτι νὰ σιάξουνε. Κάτι νὰ διορθώσουνε. Μὲ τὴ σημερινὴ μόδα. Κυτούσαν τὰ φιγουρίνα πὸν ἔφερε ἡ Φλωρίνα. "Ἄνοιξαν κουτιά. Νταντέλλες, κορδέλλες, δεξιά, ἀριστερά. Δὲν ἤξεραν τί νὰ πρωταρχίσουν.

Οἱ γειτόνισσες πήγαιναν μιὰ μιὰ νὰ ποῦν τὸν καλὸ λόγο. Τὸν νέο δὲν τὸν ξέρανε, μὰ φαίνονταν καλὸς, σοβαρός, ταχτικός στὴ δουλειά του.

— Δύσκολα βρίσκονται τέτοια παιδιά.

Λέγανε οἱ φιλενάδες τῆς γορᾶς.

Γέμισε φίλους τὸ σπῆτι. "Ὁ καθένας καὶ τὴ γνώμη του, τὴν ἰδέα του γιὰ ὅλα. Τοὺς συνεπήρε ἡ ξεχειλισμένη χαρὰ ποῦβρισκαν γύρω τους. Συμβαίνει πολλές φορές: ἀρ-

χινᾶς μεσ' τὸ ξένο μὰ χαρούμενο περιβάλλον καὶ πέρνει καὶ σὺ μερτικό, χωρὶς νὰ τὸ σκεφτεῖς, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβεις. Ἡ χαρὰ εἶναι μεταδοτική. Κ' ἔπειτα τὴν ἐπιθυμῆ κανεὶς τόσο!

Σὲ τέτοιες ὥρες φαίνονται οἱ καλὲς καρδιὲς ἔλεγε ὁ γέρος. Τὰ μάτια του δάκρυζαν πότε, πότε. Παραξενεύονταν. Πόσα χρόνια εἶχε νὰ δακρῶσει ἢ γιὰ χαρὰ ἢ γιὰ λύπη. Καὶ συγκινημένος καθὼς ἦταν κάθησε. Γιατὶ ἔννοιωσε κάτι νὰ τοῦ σφίγγει τὴν καρδιά, μὰ μὲ χωρὶς πόνο, σὰ μιὰ γλυκεῖα κούραση.

Ἡ Λιλίτσα στὰ μέσα καὶ στὰ ἔξω. Ὅλο γέλοιο. Ὅλο χάρη. Δὲν ἀφίνει κανένα παραπονεμένο. Ὅλους νὰ τοὺς περιποιηθεῖ, νὰ τοὺς τρατάρει. Σὰν καὶ τότες πού δέχονταν σπῆτι της τὶς συμμαθήτριες. Τώρα τὶς θυμήθηκε ὅλες μιὰ, μιὰ.

Οἱ μέρες περνοῦνε. Ἡ καθεμιὰ ἀφίνει κ' ἓνα καρδιοχτύπι. Δὲν τὸ χώνεψαν ἀκόμα. Ὁ νέος ὄλο μπαίνει βγαίνει. Κάτι νὰ πεῖ. Κάτι πού ἔχασε. Ἐτοιμάζονταν κ' αὐτὸς χωρὶς πολλὲς φασαρίες εἶχε σαστίσει.

Πολλὲς φορὲς τὸ βράδυ σκέφτονταν: Θυμῶταν τοὺς φίλους του. Γέλοια πού θάκταναν. Τοὺς ἔλεγε ἄλλοτες πὼς δὲν θὰ παντρευόταν ποτέ. Καὶ τώρα... Γελοῦσε μόνος του. Ξεχάστηκαν πιά. Μεγάλωσε κ' ὄλας, εἰκοσιοχτὼ χρόνῳ. Σκέφτηκε τὴν ἡσυχία του. Τὴν συντροφιά. Μπεκιάρης τόσα χρόνια. Τώρα ἄλλη ζωὴ. Τὴν ζωγράφισε μὲ τὴν φαντασία του. Ἔτσι εἶναι ὁμορφη, μονολογοῦσε, νᾶχει ποικιλία ἢ ζωὴ. Ἄ! ἄσχημη ἢ μονοτονία. Ὁ ἄνθρωπος ὄλο ζητᾶ τὴν ἀλλαγὴ, ἴσως καὶ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνει τοῦ εἶναι κάτι τὸ ἀπαραίτητο. Γιατὶ μετὰ βαριέται. Ἡ μονοτονία κουράζει. Τὸν κάνει νὰ συχαίνεται καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του.

Ἔγινε ὁ γάμος. Τέλεψε κ' αὐτὸ τὸ μυστήριον. Πιάσανε ἓνα καινούργιο σπιτάκι πού χτίστηκε στὴν γειτονιά. Γιὰ νᾶναι καὶ κοντὰ στοὺς δικούς της. Δὲν ἠθελε νὰ τοὺς χωριστεῖ. Δὲν τῆς πέρασε ποτές τέτοια σκέψη πὼς θὰ χωριστοῦνε μιὰ μέρα. Ζούσανε τόσο ἤρεμα, τόσο ἀγαπημένα.

Οἱ μέρες περνοῦσαν. Εὐτυχισμένες, χαρούμενες. Κ' ἡ Λιλίτσα ὄλο εὐθυμία, ὄλο ἀφοσίωση γιὰ τὸν ἀγαπημένο

της σύντροφο. Τὸν περιποιεῖται, τὸν φροντίζει τίποτες μὴν τοῦ λείψει, μὴν παραπονεθεῖ.

Καὶ κείνος ξαναζωντάνεψε. Ἡ ἀλλαγὴ τὸν ὠφέλησε. Τόσα χρόνια μόνος. Τὸ θυμᾶται καὶ στεναχωριέται. Κ' ἦταν πάντα του τόσο δειλός.

Κι' ὁ καιρὸς πέρναε. Σύντομος, γοργός. Τσαλαπατώντας χιρὲς, λύπες, εὐτυχίες. Πέρασε ἓνας χρόνος ἀπὴ παντρεῖά τους.

Τώρα ἄλλαξαν. Πῆραν τὰ πράματα μιὰ συνήθεια. Ἔτσι μὲς στοὺς τύπους ὄλων τῶν παρόμοιων σπητικῶν.

Ἡ Λιλίτσα δὲν σιάζεται πιά κάθε ἀπόγεια ὅπως ἄλλοτες. Ἐνα ἀπόγεια ἄθελα της σηκώθηκε νὰ ντυθεῖ γιὰ νᾶβγει στὸ παράθυρο. Γέλασε μὲ τὴν καρδιά της. Ποιὰ ἀνάγκη; Δὲ βαριέσαι, τέλεψε πιά. Τώρα γιὰ νὰ ντυθεῖ; Δὲν παντρέφτηκε; Τὸ ἰδανικό της ἐκτελέστηκε. Παντρέφτηκε. Οὔτε πᾶει τώρα πιά στὸν καθρέφτη. Οὔτε λέει πὼς εἶναι ὁμορφη. Οὔτε σιάζεται πιά. Πὼς ἄλλαξε. Ὁ ἄντρας της δὲν τὸ πιστεύει.

Στέκεται πολλὲς φορὲς σὰ σαστισμένος. Πὼς ἔγινε ἔτσι; Γιὰ ἓνα χρόνο. Ξέφτισε κείνο πού τὴν συγκρατοῦσε. Πᾶει ἢ κοκεταρία της κ' ἢ ψυχικὴ διάθεση πού τὴν προκαλοῦσε. Τὰ μάτια της χάσανε τὴν ζωηρὴ τους ἐκφραστικότητα. Πᾶει ἢ φρεσκάδα της. Τὸ πρόσωπό της στρογγύλεψε, μὰ ἄχαρα, πόσο μοιάζει τώρα τὴν ἡλικία της. Ἄφησε τὸν ἑαυτὸ της. Καὶ τὸ γέλοιο της τώρα εἶναι ἀλλιῶτικο, ἱκανοποιημένο. Ἔσβυσε καὶ κείνο τὸ κάτι ποῦβρισκες πάνω της, πού σὲ τραβοῦσε. Λὲς κ' εἶναι χρόνια παντρεμένη, ἀγνώριστη. Μῆτε σιλουέτα πιά, μῆτε χτυποκάρδι γιὰ τίποτα. Νοικοκυρεύτηκε. Ὡς αὐτοῦ τὸ ἰδανικό της.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΓΑΛΛΙΑΝΟΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΣΑΒΒΙΔΕΙΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Μᾶς στείλανε ἀπτὴν Ἀθήνα κι' εὐχαρίστως τυπώνομε τὴν ἐκθεσὶ τοῦ Σαββιδείου Διαγωνισμοῦ ποὺ διαβάσθηκε ἀπτὸν εἰσηγητὴ κ. Ἀχιλ. Κύρου λίγο πρὶν ἀπτὴν παράσταση τῶν δυὸ βραβευθέντων ἔργων στὸ Λαϊκὸ Θέατρο, στὶς 28 Ἰουλίου.

Ἡ Ἑλλανόδικος Ἐπιτροπὴ τῆς Ἑταιρείας Δραματικῶν Συγγραφέων, ἡ ὁποία σᾶς ὑποβάλλει σήμερον τὴν κρίσιν τῆς διὰ τὸ τρίτον ἔτος τοῦ Σαββιδείου Διαγωνισμοῦ πρὸς βράβευσιν τῶν καλυτέρων μονοπρακτικῶν δὲν πιστεύει ὅτι θὰ ἀκουσθῆ με ἐξαιρετικὸν ἐνθουσιασμόν. Γνωρίζει ὅτι καὶ ἐδῶ, ὅπως καὶ εἰς ὅλα τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου, οἱ δραματικοὶ καὶ φιλολογικοὶ διαγωνισμοὶ δὲν χαίρουν ἐξαιρετικῆς ἐκτιμῆσεως καὶ ὅτι ἰδίως δὲν ἀπολαύουν πολλῶν συμπαιθειῶν, αἱ Ἑλλανόδικοι Ἐπιτροπαί, αἱ ὁποῖαι κρίνουν μεταξὺ τῶν υποβληθέντων ἔργων καὶ ἐκλέγουν τὰ καλύτερα μεταξὺ αὐτῶν.

Τὸ πρᾶγμα εἶναι φυσικόν. Σὲ κάθε διαγωνισμόν τοῦ εἴδους αὐτοῦ ὑπάρχουν μετὰ τὴν κρίσιν, ἓνας ἢ δύο μόνον ἱκανοποιημένοι, καὶ πολλοὶ δυσραρεστημένοι — οἱ μὴ βραβευθέντες, — οἱ ὁποῖοι πιστεύουν ὅλοι ἀκραδάντως ὅτι ἠδικήθησαν. Διότι βέβαια κανεὶς συγγραφεὺς δὲν ἠμπορεῖ νὰ παραδεχθῆ, ὅτι τὸ ἰδικόν του ἔργον δὲν εἶναι τὸ καλύτερον καὶ ὅτι δικαίως ἐπροτιμήθη ὁ ἄλλος. Ὅλοι λοιπὸν αὐτοὶ οἱ δυσραρεστημένοι δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ δημιουργοῦν δυσμενῆ ἀτμόσφαιραν.

Ἐπειτα κρατεῖ γενικῶς ἡ ἐντύπωσις, ὅτι δὲν ἠμποροῦν μερικοὶ ἄνθρωποι συνερχόμενοι ἐπὶ ταυτῶ, διότι ἐξελέγησαν μέλη μιᾶς ἐπιτροπῆς, νὰ εὔρουν πραγματικὰ τὸ καλύτερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἔργα μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶχαν νὰ κρίνουν καὶ νὰ ἀποφανθοῦν μετὰ ἀπόλυτον δικαιοσύνην. Εἰς τὴν Γαλλίαν μάλιστα ὅπου τὸ σύστημα τῶν φιλολογικῶν καὶ δραματικῶν βραβείων ἢ διαγωνισμῶν ἀνεπτύχθη περισσότερο παρὰ ὅπουδήποτε ἄλλου καὶ ὅπου κάθε χρόνον μοιράζονται ἑκατοντάδες βραβείων, ἀξίας ἑκατομμυρίων φράγκων, ὑπάρχουν πολλοὶ οἱ πιστεύοντες ὅτι τὸ σύστημα αὐτὸ μᾶλλον κακὸν παρὰ καλὸν ἔκαμεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φιλολογικῆς καὶ δραματικῆς κινήσεως, καὶ ὅτι χάρις ἀκρι-

βῶς εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τὰ βραβεῖα πολλὰ βιβλία ἀξία καλυτέρας τύχης ἔμειναν ἀγνωστα ἀπὸ τὸ πολὺ κοινόν, ἐνῶ τουναντίον ἄλλα μετριωτάτης ἀξίας, ἀπῆλυσαν ἐξαιρετικῆς φήμης καὶ δόξης. Ἴσως νὰ συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς κακῆς αὐτῆς ἐντυπώσεως, τὸ τρομερὸν σκάνδαλον ποὺ εἶχεν ἐκραγῆ πρὸ τινῶν ἐτῶν μετὰ τὸ βραβεῖον Φλωμπέρ, τὸ ὁποῖον κάποιος πλουσιώτατος βιομήχανος μεταξωτῶν ἀπὸ τὸ Σαιντ-Ἐτιέν εἶχεν ἰδρῦσει ἀνωμόμως διὰ νὰ τὸ ἀπονείμῃ εἰς τὸ τέλος ὁ ἴδιος εἰς τὸν ἑαυτὸν του, δι' ἓνα μετριωτάτον βιβλίον του.

Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ ἀπὸ παλαιότεραν ἀκόμη ἐποχὴν, πολλοὶ Γάλλοι λόγιοι εἶχον αὐτὴν τὴν ἰδέαν περὶ τῶν φιλολογικῶν διαγωνισμῶν καὶ βραβείων. Ἐτι π. χ. ὁ μέγας ποιητὴς Θεόφιλος Γκωτιέ, καταληφθεὶς ἀπὸ ἐξαιρετικὸν ἐνθουσιασμόν μετὰ τὴν παράστασιν τοῦ «Καρίς» τοῦ Μυσσέ ἔγραφε τὰ ἐξῆς χαριτωμένα διὰ τοὺς Μαικήνας ποῦ θέλουν νὰ ἐνθαρρύνουν τὸ θέατρον καὶ τὴν φιλολογοίαν:

» Ἐνα πρᾶγμα ποὺ με κατέπλησσε πάντοτε εἶναι πῶς οἱ πλούσιοι, ὅταν ἀποθνήσκουν ἢ καὶ ἐνωρίτερα δὲν κληροδοτοῦν εἰς τὸν συγγραφέα, εἰς τὸν μουσικόν, εἰς τὸν ζωγράφον, εἰς τὸν ἠθοποιόν, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλουν τὰς ὑψηλοτέρας πνευματικὰς ἀπολαύσεις, τὰς ὁποίας ἠμπορεῖ νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἓνα χρυσὸ στεφάνι, ἓνα πολυτίμον κόσμημα, ἓνα σημαντικὸν χρηματικὸν ποσό, ἓνα δειγμὰ ἐπιτέλους οἰονόητοτε ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, ἀντὶ νὰ ἰδρῶν βραβεῖα, προωρισμένα διὰ τοὺς ἠλιθίους».

Ὁ Θεόφιλος Γκωτιέ, καὶ ὅσοι σήμερον ἀκόμη ἔχουν τὰς ἰδίας ἀντιλήψεις μαζί του δὲν ἔχουν δίκαιον. Οἱ διαγωνισμοὶ καὶ τὰ βραβεῖα ποὺ ἰδρῶν οἱ πλούσιοι, ἢ καὶ οἱ πτωχοὶ—αὐτὸ συμβαίνει συνήθως εἰς τὸν τόπον μας—ἔχουν σημαντικωτάτην καὶ σχεδὸν πάντοτε εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πνευματικῆς ἐξελιξεως ἐνὸς τόπου. Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ ἐξαιρετικὴ ἀνθησις τῆς Γαλλικῆς φιλολογίας, ἡ ὁποία σημειοῦται ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνια, δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὰ τόσα φιλολογικὰ καὶ δραματικὰ βραβεῖα ποὺ μοιράζονται ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἡ Ἀκαντεμὶ Γκονκούρ καὶ διάφοροι ἄλλοι ὄργανισμοί. Βέβαια δὲν εἶναι καλὰ ὅλα τὰ βιβλία ποὺ τυπώνονται εἰς τὴν Γαλλίαν, οὔτε ὅλα τὰ ἔργα ποὺ παίζονται εἰς τὰς Γαλλικὰς σηνάς. Ἀλλὰ καὶ μόνον ἡ σκέψις, ὅτι καὶ ἓνα ἔστω ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα, ἢ ἔστω καὶ τὰ ἀριστουργηματάκια — ποὺ ἐμφανίζονται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, δὲν θὰ ἐνεφανίζετο, ἂν ἔλειπε τὸ κίνητρον τοῦ βραβεῖου, ἀρκεῖ διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ γίνω-

μεν φανατικοὶ ὑποστηρικταὶ τοῦ συστήματος. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Μαικήνας, ὑπάρχει τίποτε τὸ ὠραιότερον ἀπὸ τοῦ νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ αἰσθάνονται ὅτι χίρις εἰς τὴν δωρεάν των, ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κοινὸν μία νέα ἰδιοφυΐα, ἕνας νέος συγγραφεὺς ποὺ ἠμπορεῖ κατὰ τὴν ἀθροιστικότητα.

Ἄς μείνῃ λοιπὸν ἡσυχος, ὁ κ. Σαββίδης τοῦ ὁποίου τὸ βραβεῖον ἀπονέμεται σήμερον. Καὶ ἄς τὸν μιμηθοῦν χωρὶς δισταγμὸν, ὅσοι ἄλλοι ἐσκέφθησαν νὰ κάμουν καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου των, καὶ νὰ προσφέρουν μικρὰ ἢ μεγάλα ποσὰ — τὰ μεγάλα ξέρετε εἶναι πάντοτε προτιμώτερα — διὰ τὴν ἴδρυσιν φιλολογικῶν ἢ δραματικῶν βραβείων. Τὰ λεπτά των, δὲν θὰ πᾶνε χαμένα, ὅπως ἐλπίζομεν δὲν πηγαίνουν χαμένα, τὰ λεπτά τοῦ κ. Σαββίδη.

Τὰ μονόπρακτα, τῶν ὁποίων τὴν συγγραφὴν ζητεῖ νὰ ἐνισχύσῃ ὁ ἀθλοθέτης, εἶναι ἕνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα καὶ πλέον ἐνδιαφέροντα θεατρικὰ εἶδη. Ὁ συνάδελφος κ. Βουτιεριδὴς ἔχει κάμῃ ἐπὶ τοῦ προκειμένου μία πληρεστάτη καὶ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα μελέτη, τὴν ὁποίαν λυποῦμαι διότι δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς διαβάσω ὀλόκληρη. Θὰ ἐβλέπατε εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ὅτι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἀκόμη τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ ἰδίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν προπατόρων μας Βυζαντινῶν, καὶ τοῦ κληρικῶν καὶ μετέπειτα Μητροπολίτου Νικαίας Ἰγνατίου ποὺ μᾶς ἀφῆκε τὸ γνωστὸν μονόπρακτον θὰ ἔλεγε κανεὶς ποίημα «Στίχοι εἰς τὸν Ἀδάμ», ἀπὸ τοῦ μονοπράκτου ἐπίσης «Δραματίου» τοῦ Μιχαὴλ Ἀπλοχείρου, τῆς μεσαιωνικῆς μονοπράκτου φάσας εἰς τὴν Γαλλίαν, τῆς Ἰσπανικῆς μονοπράκτου «Σαῦνέττ», τῶν Ἀγγλικῶν μονοπράκτων, καὶ τῶν ἔργων τοῦ Μολιέρου καὶ τοῦ Γολτόνι, μέχρι τῆς Φλωρεντινῆς Τραγωδίας τοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ, τῆς δεσποινίδος «Τζούλιας» τοῦ Στρίντμπεργ, τῶν ἰδικῶν μας μονοπράκτων τοῦ Ραγκαβῆ, τοῦ Παπαρηγοπούλου, τοῦ Βλάχου, τοῦ Ἀννίνου, τὸ μονόπρακτον δὲν ἔλειψε ποτὲ ἀπὸ τὴν σκηνήν, ὡς ἕνα ἀπαραίτητον καὶ πάντοτε χρήσιμον συμπλήρωμα τοῦ ἄλλου πολυπράκτου θεάτρου. Πρὸ εἰκοσι δὲ ἢ εἰκοσιπέντε ἐτῶν, δὲν ὑπῆρχε σωστὴ θεατρικὴ παράστασις ἢ ὁποία νὰ μὴ ἀρχίζῃ ἢ νὰ μὴ τελειῶναι μὲ ἕνα μονόπρακτον.

Εἶναι ἀλήθεια — καὶ τὸ σημειῶναι εἰς τὸ περιθώριον τῆς τόσον ἐνδιαφερούσης μελέτης τοῦ κ. Βουτιεριδίου — ὅτι ἔκτοτε τὸ μονόπρακτον εἶχεν ὑποχωρήσῃ ἐπὶ δέκα ἢ δεκαπέντε χρόνια. Τὸ ἔφαγαν τὰ μεγάλα θεατρικὰ ἔργα τοῦ εἰ-

δους τῶν Ῥωσικῶν καὶ τῶν Γερμανικῶν μὲ τῆς ἀτελείωτες καὶ εἰς ἀριθμὸν καὶ εἰς ἔκτασιν πράξεις. Ἄλλὰ ποῖος ἠμπορεῖ νὰ εἰπῇ ὅτι δὲν ἐνοσταλήσαμε κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ τὸ μονόπρακτον; Πόσες φορὲς ὅταν μὲ τὰ μάτια στηλωμένα, διὰ τὰ μὴ τὴν νικῆσῃ ὁ ὕπνος, παρακολουθοῦσαμε τῆς ἀτελείωτες αὐτῆς πράξεις, δὲν ἐψιθυρίζαμε: «Ἄχ, ἂν ἦταν μονόπρακτο»... Λέγουν ὅτι ὁ Ἀνρὺ Μπέκ ὁ χαριτωμένος καὶ τόσον ἔξυπνος συγγραφεὺς τῆς «Παριζιέν» συνήντησε τὸν συνάδελφόν του Ἀνρὺ Σεάρ, τὸν συγγραφέα τῆς «Ρενὲ Μωπερέν», τὴν ἐπομένῃ τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ ἔργου του. Ὁ Μπέκ τοῦ ἐπῆρε τὸ χέρι, τοῦ τὸ ἔσφιξε θερμότητα καὶ ἀνέκραξεν:

— Ἀγαπητέ μου, τὰ θερμότητα συγχαρητήρια μου, ἢ πρώτη σας πράξις, μοῦ ἔδωσε τὴν μεγαλυτέραν εὐχαρίστησιν. Εἶναι χαριτωμένη, ζωηρὴ, γεμάτη ἀπὸ κίνησιν. Μὲ ἐνεθουσίασε κυριολεκτικῶς.

Ὁ Σεάρ, καταγοητευμένος, ἠὲχαρίστησε τὸν Μπέκ καὶ τὸν ἠρώτησε:

— Καὶ ἡ δύο ἄλλες;

— Ἄ, δὲν ξέρω γιὰ τίς ἄλλες, ἀπαντᾷ ὁ Μπέκ. Ἐπῆγα νὰ κοιμηθῶ.

Δὲν θὰ ἔκανε λοιπὸν καλύτερα ὁ Σεάρ νὰ ἔγραφε μονόπρακτα, ὅπως οἱ δώδεκα ἄγνωστοι συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ὑπέβαλαν τὰ ἔργα των εἰς τὸν Σαββίδειο διαγωνισμό, διὰ νὰ μᾶς βάλουν ἐμᾶς εἰς τὴν δύσκολο θέσι νὰ ἐκλέξομε μεταξὺ αὐτῶν;

Διότι δώδεκα πράγματι, εἶναι τὰ ὑποβληθέντα ἔργα: Θέλετε καὶ τοὺς τίτλους των; «Φαγητὸ Σπητίσιο», «Ζητεῖται δακτυλογράφος», «Ἡ ἀσπίδα τους», «Φιλῶ τὸ χέρι σας κυρία», «Ἐνα ταξίδι εἰς τὴν Θεσσαλονίκην», «Ἡ κούνια», «ὁ Πρόεδρος τοῦ Δήμου Μαλεβριῶν», «Γιὰ τὴν ζωὴ καὶ γιὰ τὸν Ἔρωτα», «Ἡ ζῆμια τῆς γάτας», «Ἡ κυρία κάνει σπῶρ», «Φουσκοδεντριές» καὶ «Οἱ ἀρραβῶνες τῆς Νάσης».

Ἀπὸ τὰ δώδεκα αὐτὰ ἔργα, ἐξεχωρίσαμεν ἀμέσως μὲ ἀγαστὴν ὁμοφωνίαν κατόπιν χωριστοῦ διαβάσματος, τὰ τέσσαρα, ὡς μόναι ἀξία προσοχῆς ἰδιαιτέρας. Δὲν θέλομε μὲ αὐτὸ νὰ μειώσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν ἄλλων. Ἴσως ἂν δὲν εἶναι τόσον καλύτερα τὰ τέσσαρα ποὺ ἐκρατήσαμε, ἴσως ἂν μᾶς ἔλειπαν τὰ καλὰ νὰ ἐδιαλέγαμε καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα κανένα καὶ νὰ τὸ ἐβραβεύαμε.

(Ἔπεται συνέχεια)

ΤΕΥΚΡΟΥ ΑΝΘΙΑ «*Άγιε Σατάν, έλέησόν με*» (Έκδότης Άριστ. Ν. Μαυρίδης, Άθήνα — 1930).

Τά ποιήματα του κ. Τ. Άνθια μου είνε πολύ συμπαθητικά. Ή ειλκιρύνια και τó επαναστατικό πνεύμα που διέπουν τή σάτιρά του—μιά πικρόχολη σάτιρα τής κοινωνίας και τών θεσμών τής—δειχουν ένα καλλιτέχνη με βαθειάν επίγνωσι όρισμένων τραγικών άπόψεων τής ζωής. Ή σάτιρά του αυτή άλλου είνε ύπολανθάνουσα κι' άλλου, ξεσπώντας σε σαρκασμό, εκφράζει έντονα τόν ψυχικό του σύλο.

Ό ποιητής δέν λέγει βέβαια έντελώς καινούργια πράγματα. Ποιήματα γραμμένα με τήν ύδα διάθεσι έγγραφαν πρωτύτερα ό Βάρναλης, ό Καρυωτάκης και ό Αιγυπτιώτης Μάγνης. Όστόσο τά ποιήματα του κ. Άνθια δέν έχουν τίποτε που ν' αναδίδη τήν όσμη του κοινóτυπου. «Τό Έμπόρεμα» είν' ένα χαρακτηριστικό δίπτυχο. Άφ' ενός παρουσιάζεται μ' έντεχνη ειρωνία τó άσκοπο τής ύπάρξεως μιάς όρισμένης κοινωνικής τάξεως,

«Ή δεσποινίς φιλολογεί. Παρακαλώ, μίν ένοχλείτε τήν τρυφερή της άσχολία.
Κι' άν, παρ' έλπίδα, στροβιλίζεται βαθιά σας κάποια άμφιβολία για τήν άρτία μόρφωσή της, σάς βεβαιώ, τήν άδικείτε.

.....

Κάθεται τώρα στο παράθυρο, κάπως χλωμή, συλλογισμένη κι' άνυπομόνωσ περιμένη, κάποτε λίγο άφηρημένη τó νεαρό της τó δαντή, που θάρθει πλάι της να γείρει, θάναστενάξει, θά δακρύσει—γιατι λιγάκι έχει άργήσει—κι' ύστερα θά δεχτεί σαμπάνια — έν' άσημένιο, ξεχείλο ποτήρι. Και τέλος; Δέν ύπάρχει τέλος σε τέτιου είδους άσχολίες»,

και, έξ αντίθετου, ύστερα, ό ποιητής μās φέρνει μπροστά μās μίαν άλλη, θλιβερή, εικόνα:

«Στό μακρονό τεράστιο έγροσάσιο κάτου, άπ' τó φως τó λιγοστό σκυμμένες, χλωμές γυναίκες, παθιασμένες, για τó ψωμί και για τó άλάτι ιδρωκοπούν και σιωπούν σά σφίγγες αινιγματικές».

Καλά επίσης τά ποιήματα «Ή μηχανή», «Ρασάφαρι», «Έπίλογος». Πολύ χαριτωμένα τά μοντέρνα «Έρωτικά» του. Σημειώνω, περνώντας, κάποιαν επίδρασι του Καβάφη σε δύο τρία ποιήματα—ύπο τήν έποψη τής τεχνοτροπίας.

Ή συλλογή «Άγιε Σατάν, έλέησόν με» έχει βέβαια και τά τρωτά της μέρη. Στίς εκφραζόμενες έννοιες κάποτε ό ποιητής υπερβάλλει συνάμα μερικοί στίχοι του, που και που, είνε άκαλαίσθητοι. Άλλά τά τρωτά αυτά είνε περιθωριακά και ελάχιστα, κ' έπομένως ή παράθεσι παραδειγμάτων παρέλκει.

Γ. Α. Π.

ΘΣΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ «*Ίατρική και Λογοτεχνία*».

Είναι γνωστή ή άρχή μερικών που ύποστηρίζουν πώς οι λογοτέχνες είναι παθιασμένοι άνθρωποι, και βρίσκουν μάλιστα στις εκδηλώσεις τους ή τούτη ή εκείνη τήν επίδραση σωματικής τους άδυναμίας ή πάθησης στα έργα τους. Δέν ξερω κατά πόσο στέκεται έτσι τó πράγμα κι' άν δέν είναι ή μεγάλη πνευματική εξάσκηση και κούραση και οι σχεδόν άπαραίτητες στερησεις που προκαλούν στους λογοτέχνες σωματικές και ψυχικές άρρώστειες. Πάντως πρέπει κανείς να παραδεχτεί πώς σ' ένα άληθινό εργο τέχνης που καθρεφτίζεται άκέραια ή ψυχή του τεχνίτη μιά πάθηση θά αφήνει ίχνη φανερώς νοσηρής διάθεσης άν εκείνος που γράφει ύποφέρει ψυχικά ή σωματικά, και ότι μιά χρονία πάθηση αλλάζει τήν προϋπάρξασα ιδιοσυγκρασία του λογοτέχνη.

Ό κ. Θωμάς Γεωργίου—γιατρός ό ίδιος και λόγιος—στο βιβλίο του αυτό, γραμμένο σε ύφος εύχάριστο και έπιμελημένο, συστηματοποιεί να πούμε τις σχέσεις τής Ιατρικής με τή λογοτεχνία. Έμεις θά λέγαμε καλύτερα θαρρώ τήν επίδραση τής σωματικής κατάστασης των λογοτεχνών στα έργα τους.

Στόν πρόλόγο του ό συγγραφέας μās λέει πώς εκείνο που επιζητεί είναι να δώσει σε γενική περίληψη μιά ιδέα τής Ιατρο-λογοτεχνικής προσέγγισης που παρατηρείται τά τελευταία χρόνια.

Στό κεφάλαιο «Υγεινή» ό κ. Γεωργίου άσχολείται με τήν επίδραση του καπνού, του καφέ και του άλκοολ στη δημιουργική παραγωγή των λογοτεχνών, και αναφέρει πολλά παραδείγματα γνωστών συγγραφέων που έπαθαν από καταχρήσεις. Ύστερα εξετάζει τις παθήσεις που συχνότερα συναντά κανείς στους ανθρώπους των γραμμάτων.

Και ό πεσσιμισμός θεωρήθηκε ως παθολογική άνωμαλία.

Ό κ. Γεωργίου κάπως τολμηρά λέει στο κεφάλαιο «Έρωσ και έγκλημα» πώς δλόκληρη ή λογοτεχνική κίνηση περιστρέφεται σε έναν άξονα που ένώνει δυό πόλους: τόν έρωτα και τó έγκλημα. Και συνεχίζει ακολουθώντας τά γνωστά φιλοσοφικά συστήματα, ύποστηρίζοντας πώς ό έρωτισμός παίξει τó σπουδαιότερο ρόλο στη λογοτεχνία και μάλιστα πώς είναι ή βάση της. Συμπεραίνει δε πώς ή «Τέχνη» και προ παντός ή λογοτεχνία έχει ως σκοπό να διεγείρει τή συναισθηματική κατάσταση του ανθρώπου και ότι τó έρωτικό συναίσθημα είναι τó πιο δυνατό, τó πιο βίαιο. Ό κ. Γεωργίου βέβαια που εκθέτει διάφορα θεωρήματα με άρκητη επιδειξιότητα νομίζω πως δέν θά έπρεπε με τóση πεποιθησι και ασφάλεια και έτσι σάν περαστικά να μιλήσει για τó μεγάλο ζήτημα του τι είναι Τέχνη και ποιός ό σκοπός της.

Τόσοι και τόσοι αισθητικοί διαφωνούν πάνω στο ιδιαίτερα σοβαρό αυτό ζήτημα και φτάνουν στα συμπεράσματά τους ύστερα από μελετηρή επιχειρηματολογία. Ό γνωστός αισθητικός μας κ. Ε. Παπανούτσος στο περισπούδαστο τελευταίο σύγγραμμά του «Περί Τέχνης» λέει ότι ή Τέχνη λυτρώνει τήν ψυχή τó πάθος της, δηλ. ή πλήξη, ή σύγχυση και ή ταραχή της που προέρχονται άπτην ίσια αδιάφορη και τυφλή ροή του πραγματικού, «καθαίρεται» και μετουσιώνεται σε μιά ήρεμη, λεπτή και εγγενική χαρά που είναι ή «αισθητική συγκίνηση». Αυτή τήν ξέγληση μάλιστα τή ναιόθυμο, μās ικανοποιεί. Ή Τέχνη δέν μās φαινεται καθόλου νάχει σκοπό να διεγείρει τή συναισθηματική μας κατάσταση, τόν έρωτισμό μας. Ό κ. Γεωργίου στο κεφάλαιό του «Έγκληματολογία» αναφέρει

ὄτι τὸ μυθιστόρημα εἶναι κείνο πὸν ἀσχολήθηκε περισσότερο μὲ τὸ ἔγκλημα. Βέβαια κείνοι πὸν ἔγραψαν τὰ romans feuilletons κυρίως, ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ ἐπιστημονικὰ ἔργα. Μερικοὶ μεγάλοι συγγραφεῖς πὸν ἔγραψαν γιὰ ἐγκληματίες ὅπως ὁ Shakespeare καὶ ὁ Dostojewski, αὐτοὶ βοήθησαν τὶς ἐπιστημονικὲς μελέτες μὲ τὶς ὁρθὲς τοὺς παρατηρήσεις.

Ὁ συγγραφεὺς παραθέτει τὶς γνωστὲς ἀντιλήψεις γιὰ τὴ λογοτεχνία (γιὰ τὴν Τέχνη καλύτερα) τοῦ Hegel, τοῦ Taine, τοῦ Marx καὶ τοῦ Freud, καὶ μετὰ ἐξετάζει τοὺς συγγραφεῖς πὸν ἔγραψαν ἔργα μὲ ἐπίδραση τῶν λατρικῶν ἐπιστημῶν καὶ τοὺς ἐπιστήμονας πὸν ἀσχολήθηκαν κρίνοντας τὰ ἔργα τοὺς. Καταλήγει ἀναφέροντας πόσο πολὺ συνέβαλε στὴ σάτιρα τὸ πρόσωπο τοῦ γιατροῦ γιὰ τὰ ἔργα τῶν περισσοτέρων συγγραφέων.

P. Σ.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ «Ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ἡ Νεωτέρα Αἴγυπτος» Τόμος Δεύτερος—Συμβολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Νεωτέρας Αἴγυπτου. Ἐκδοτικὸς Οἶκος «Γράμματα» Ἀλεξάνδρεια, Ἀθήναι, 1930.

ALEXANDRE EMBIRICOS «Les paysages vivants» Paris Albert Messein, Editeur, 19 Quai St. Michel 1930.

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ «Τραγούδια τῆς γυναίκας» Πειραιᾶς, 1930.
MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ «Οἱ τάσεις τῆς μεταπολεμικῆς Δογοτεχνίας» (Μελέτη τεχνοκριτικῆ). Ἀποτύπωμα ἀπὸ τὸ περιοδικὸ «Διανοούμενος» Πειραιᾶς 1929.

ΛΕΥΤΕΡΗ ΑΛΕΞΙΟΥ «Μπαγκατέλλες» (ἔμμετρα καὶ πεζὰ) 1908-1930. Ἡράκλειο τῆς Κρήτης, 1930.

Γ. Σ. ΔΟΥΡΑ «4 τραγούδια τῆς αὐγῆς, τὸ ἔγερτήριο κι' ὁ Ἐπίλογος» Ἀθήνα 1930.

ΓΡΗΓΟΡΗ Ν. ΘΕΟΧΑΡΗ «Θλιμμένοι Ναζωραῖοι». Ἐκδοσις «Διανοούμενος», 1930.

ΔΗΜ. Μ. ΜΠΕΡΚΕΤΗ «Οἱ σύγχρονοι ἀγῶνες συγκρινόμενοι πρὸς τοὺς ἀρχαίους». Ἀθήνα Τυπογρ. Καλέργη, 1930.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

«Νέα Ἑστία» 1ης καὶ 15 Ὀκτωβρίου, 1ης Νοεμβρίου
Ῥαῖα τὰ δακτύλιχα τοῦ Ρήγα Γκόλφη «Λυρικά χρώματα» πὸν δημοσιεύει ἡ «Νέα Ἑστία» στὸ τεύχος τῆς 1ης Ὀκτωβρίου. Οἱ ρίμες πολὺ καλὲς καὶ διαλεγμένες. Ὁ κ. Ἰ. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει γιὰ τὴ διεθνή καλλιτεχνικὴ ἐκθεσὴ τῆς Βενετίας. Συνέχίζεται ἡ δημοσίευσή τοῦ ἀρθροῦ τοῦ κ. Τέλλου Ἄγρα «Ἐχθροκόπησεν ἡ ποίησις»;

Στὸ τεύχος 15 Ὀκτωβρίου βρίσκουμε διήγημα τοῦ Ἄλ. Βεῖνόγλου καὶ ἀρθρο τοῦ νέου κριτικοῦ κ. Δ. Νικολαεῖζη «Τὸ ἔργο τοῦ Andre Gide».

Ὁ κ. Ἄγγελος Δόξας ἀπαντᾷ στὸν κ. Τέλλο Ἄγρα μ' ἓνα ἀρθρο «ὁ σεξουαλισμὸς καὶ ἡ ποίησις» (τεύχος 1ης Νοεμβρίου).

Ἀναφέροντας τὰ περιεχόμενα τοῦ τεύχους μας Σεπτεμβρίου-Ὀκτωβρίου ἡ «Νέα Ἑστία» λέει «δημοσιεύεται μεταξύ ἄλλων καὶ κάποια διάλεξις γνωστῆς κυρίας λογίαις». Ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν ἐκλεκτὴ συγγραφέα Γαλάτεια Καζαντζάκη, νομίζουμε ὅτι εἶναι ἐπιβεβλημένο νὰ ἀναφέρει κανεὶς τὸ ὄνομά της, ἀκόμη καὶ ὅταν ἀπὸ διάφορη νοοτροπία δὲν συμφωνεῖ μὲ τὶς ἰδέες της.

Μᾶς λέει δὲ ἡ «Νέα Ἑστία» ὅτι ἐνῶ τὴν μεμφόμεστε γιὰ τὴν ἀνάφεση τὸ ἀσήμαντο ἀρθρο τοῦ Ρουσσὲλ γιὰ τὸν Καβάφη, ἔμεις οἱ ἴδιοι παρακάτω τὸ ἀναφέρομε καὶ τὸ σχολιάζομε. Ἡ «Νέα Ἑστία» ἀπατάται ἐκεῖνη σημείωσε καὶ ξεχώρισε τὸ ἀρθρο αὐτό, ἐνῶ ἡ «Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» τὸ κουρέλιασε.

«Πρωτοπορία» Ὀκτώβριος 1930. Ἄρθρο τοῦ μουσικοῦ κ. Αἰμ. Ρῶδη «Μονοφωνία καὶ πολυφωνία στὴν Ἰταλία».

Ποιήματα τοῦ αἰγυπτιώτη Θ. Πιερίδη «Ἡ πρώτη μέρα τοῦ φθινόπωρου», καὶ τῆς Ἀντιγόνης Γαλανάκη «Ὁ νέος τοῦ μεσαίου πατώματος».

Διηγήματα: τοῦ μεγάλου Βουτυρᾶ «Τὸ ἄσφακι τῆς ἀνθρωπότητος», τοῦ Ἀγγέλου Δόξα «Ἐνα παιδί χωρὶς πατέρα», τοῦ αἰγυπτιώτη Γιάννη Χατζηαντρέα «Ἄνοιξις», τῆς Αἰλῆς Πρωνοσητῆ «Ὁ ἀγὸς τῶν περασμένων» καὶ τῆς Ἰ. Σκαρβαβαίου «Γιατὶ δὲν ἔγινε φονιάς».

Ἡ Πρωτοπορία δημοσιεύει καὶ ἓνα ἔργο, «Ζωγραφιά», τοῦ νεαροῦ μοντέρνου ζωγράφου Διαμαντῆ Διαμαντόπουλου.

«Ὁ Λόγος» μηνιαῖο περιοδικὸ Γραμμάτων καὶ Τέχνης. Διευθυντὴς Ἄγγελος Τερζάκης. Ἐκδότης Ἄρ. Ν. Μαυρίδης. Τεύχος 1. Νοέμβριος 1930 Ἀθήνα. Εὐπαρουσίαστο καὶ ἐπιμελημένο τὸ πρῶτο φυλλάδιο τοῦ καινούργιου αὐτοῦ περιοδικοῦ. Μᾶς ἀρέσει πὸν βγήκε ἔτσι ἀπλὰ χωρὶς κηρύγματα, προγράμματα καὶ λοιπὰ πομπώδικα. Τοῦ εὐχόμεστε μακροβιότητα.

Συνεργάζονται: Γαλάτεια Καζαντζάκη «Μικροαστοί», διήγημα. Σοφία Μαυροειδῆ «Ἡ Δασκάλα», ποίημα Σπύρος Παναγιωτόπουλος «Μέσα στοῦ κόσμου τὶς χαρὲς», ποίημα. Ὁ Τέλλος Ἄγρας ἔχει ἓνα σοβαρὸ καὶ ἀξιοπρόσεχτο ἀρθρο, προτείνει καὶ ἐπιχειρηματολογεῖ ὁρθὰ νὰ γίνῃ ἓνα «Βιβλιογραφικὸ Δελτίο» πὸν νὰ περιλάβῃ τὰ ὅσα ἀξία προσοχῆς γράφτηκαν γιὰ κάθε συγγραφέα καὶ ἔτσι ὁ κριτικὸς νὰ ἔχει μιὰ πηγὴ πὸν νὰ μπορεῖ νὰ ἀνατρέξει. Ὁ κ. Ἄγρας ἐκθέτει καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ γίνῃ ἡ δουλειά. Εὐχόμεστε νὰ βρεθοῦν οἱ κατάλληλοι νὰ τὴν ἀναλάβουν.

«Κυκλάδες» Νοέμβριος 1930. Τὸ τεύχος ἀρχίζει μ' ἓνα ὄραιο ποίημα τῆς κινεζιώτισσας Φεγγαροβραδιά. Ἐξχωρίζομε καὶ τὸ ποίημα «Τὸ γλυκὸ ψωμί» τῆς Διαλεχτῆς Ζευγώλη καὶ «Ἀφιέρωση» τῆς αἰσθηματικῆς ποιήτριας Ρίτας Μπούμη. Ἡ Κατίνα Μπαῖλα ἔχει διήγημα «Στὸ περιθώριο» καλὸ καὶ ὡς διήγημα, μὰ νομίζομε πὸς τὸ θέμα αὐτὸ σηκώνει ἀπλοχωριά καὶ μποροῦσε νὰ γίνῃ μιὰ μεγάλῃ νουβέλα ἢ καὶ ἓνα μυθιστόρημα.

«Πανόραμα» Σεπτέμβριος 1930. Χώρια όπτην έγκυκλοπαιδικής χροιάς ύλη του τό «Πανόραμα» με την άρχιουνταξία του κ. Γερογιάννη δημοσιεύει και λογοτεχνική. Άπτά ποιήματα: Λαπαθιώτη, Στέφανου Δάφνη, Μ. Βαϊάνου, Μαρίας Πολυδούρη. Τό «Νηό φεγγάρι» του Ταγκέρ μεταφρασμένο άπτόν κ. Ά. Λεοντή.

Άναδημοσιεύεται άπόσπασμα σχετικό με τή φιλολογική κίνηση τής Αιγύπτου άπτό βιβλίό του κ. Πολίτη «Ό Έλληνισμός και ή Νεωτέρα Αίγυπτος», συνοδευμένο με τίς εικόνες, πολύ καλά τυπωμένες, του Καβάφη, του Νομικού, του Σκληρού, του Κάσδαγλη, του Γνευτού, του Ζαχαριάδη. Σημειώνομε συνέχεια τής πολύ ένδιαφέρουσας έρευνας τών «Γραμμάτων» γιά τήν έκπολιτιστική δράση τών έλλήνων τής Αιγύπτου κατά τήν τελευταία έκατονταετία — με γνώμες Πολίτη, Ν. Καραβία, Ά. Ίερωνυμίδη, Περίδη, Παναγιωτάτου, Ρ. Σεγκοπούλου, Σταματίου, Ραδοπούλου.

Ή «Άτλαντίς» (Νέα Ύόρκη) του Όκτωβρίου έχει μιá ώραία εικόνα τής Μαρίας Κοτοπούλη ως Ίφιγένεια έν Ταύροις, και ένα άρθρο σχετικά με τίς παραστάσεις τής στήν Άμερική. Έχει στίχους του Παλαμά και του Παπαντωνίου. Άρθρο γιά τόν έλληνισμό τής Αιγύπτου με δύο εικόνες του Πόρτ-Σαΐτ. Άρθρο γιά τήν Κεφαλληνία, με εικόνες: τό χωριό Κυθρέας, τό χωριό Καρνά, τό Έλατοβούνι.

Ή «Έλληνική Έπιθεώρηση» άφιέρωσε τό τεύχος τής του Όκτωβρίου σέ γνώμες γιά τήν Έθνική Έκατονταετηρίδα. Έγραψαν ό Μαλακάσης, ό Παλαμάς, ό Ξερόπουλος, ό Βουτυράς, ό Λαπαθιώτης, ό Φιλαδελφεύς, ό Άλκης Θρούλος, ό Καλμούχος, ό Κάγκερ Μπουφίδης, ή Ειρήνη Δεντρινού, ό Ριάδης, ό Μαρμελής, ή Ταρσούλη, ό Ραζέλος, ό Σύλβιος. Γνώμες αιγυπτιατών είναι του Γ. Αρβανιτάκη (έξακολουθούμε νά τόν θεωρούμε Αιγυπτιώτη), του Γνευτού, του Α. Γ. Συμεωνίδη και του Γ. Α. Παπουτσάκη.

«La Revue Nouvelle» Octobre 1930. Άπ' τήν ύλη του τεύχους ξεχωρίζομε τό «la ville de papier» του Ιταλού κριτικού G. A. Borgese, άπόσπασμα άπτό τελευταίο του βιβλίό «Giro lungo per la primavera». Ή περιγραφή του του Παρισίου πολύ καλή. Τό ποίημα του Louis Branquier «Port-Saïd» άπτή συλλογή του πού θά κυκλοφορήσει προσεχώς «Eau douce pour navires».

Όί βιβλιοκρισίες του περιοδικού πάντα ένδιαφέρουσες. Ό Francisco Amunategui γράφοντας γιά κινηματογράφο μιλεί ένθουσιώδικα γιά τό «A l'Ouest rien de nouveau».

«Έφημερίς τών Έλληνίδων». Στο φύλλο τής 15 Όκτωβρίου ένδιαφέρον άρθρο του κ. Φαλιτίτς «Ή έλληνίς άγρότις». Στο φύλλο τής 24 Όκτωβρίου περιγραφή του Πανελλ. Συνεδρίου Μητρότητας τής παιδικής ήλικίας. Λόγοι του ύφυπουργού τής Ύγιεινής κ. Παπά και του Προέδρου του Πατριωτικού Ίδρύματος κ. Α. Δοξιάδου.

«Cinēgraphe Journal». Έβδομαδιαίο γαλλόγλωσσο περιοδικό. Βγαίνει κάθε πέμπτη. Τά φυλλάδια του έχουν πάντα καλλιτεχνικές και φιλολογικές ειδήσεις, και ένήμερες και καλά διαλεγμένες.

Όί «Νέοι Καιροί» του Πειραιά είναι μιá πολύ ίκανοποιητική εβδομαδιαία έφημερίδα και τή συστήνομε στους Πειραιώτες τής

πόλης μας. Άπό τίς στήλες τής δέ λείπει ή φιλολογική ύλη: ώραία ποιήματα του Πορφύρα τά «Παλιά και Νέα» του κ. Β. Αύγερινού βιβλιοκρισίες γιά τίς ποιητικές συλλογές «Τραγούδια τής γυναίκας» του κ. Μ. Γ. Πετρίδη και «Θλιμμένοι Ναζωραίοι» του κ. Γ. Ν. Θεοχάρη.

«Αίθιοπικός Κόσμος» έλληνική έφημερίδα του Άδιδ Άμπέμα. Διαβίσαμε ένα σημείωμα γιά τόν Έλληνο-Αίθιοπικό Σύνδεσμο τών Άθηνών. Ό «Αίθιοπικός Κόσμος» είναι τής γνώμης ότι πρέπει ό Σύνδεσμος νά βασιστεί περισσότερο πάνω σέ δράση τών Έλλήνων τής Άβυσσηνίας.

«Άλήθεια» έφημερίδα τής Λεμεσού, με πολλές ειδήσεις, με καλή άρθρογραφία, με άνταπόκριση άπτήν Άλεξάνδρεια.

«Άρκαδία» Έβδομαδιαία έφημερίδα του Σικάγου. Ή σελίδα τής «Ή κίνησης είς τόν Νομόν Άρκαδίας» δίνει στους Άρκαδες τής Άμερικής πολλά νέα τής πατρίδας τους. Στήν «Άρκαδία» τυπώνεται και ή Έκκληση γιά τό Τεγεατικόν Ήρώον πού έκτελεί ό διαπρεπής γλύπτης Τόμπρος.

«Νέα Ήχώ» έφημερίδα του Πόρτ-Σαΐτ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Ο ΠΟΛΥ ΓΝΩΣΤΟΣ άλεξανδρινός καλλιτέχνης κ. Γ. Κεφαλληνός, πού άπό χρόνια έγκαταστημένος στη Γαλλία διακρίθηκε ίδιός ως ξυλογράφος, διορίστηκε τελευταία καθηγητής του Πολυτεχνείου Άθηνών. Ή έκλογή αυτή του διαπρεπή τεχνίτη τιμά και τήν Άλεξάνδρεια.

ΜΕΣΑ στο Δεκέμβρη θ' άνοίξει στην Αίθουσα «Paul» ή έκθεση του έκλεκτου άλεξανδρινού καλλιτέχνη κ. Π. Άναστασιάδη. Στο άτελίε του πού τόν έπισκεφθήκαμε είδαμε όλη τήν άρτίστη άκαταστασία πού προηγείται μιás επίσημης παρουσίασης όμαδικής έργασίας. Στο καβαλέτο φωτιζότανε περίφημα άπτό μεγάλο παράθυρο μιá θαλασσογραφία. Μάς άρεσε και τήν κυττάξαμε με προσοχή ό κ. Άναστασιάδης μās έξηγούσε πώς δέν έχουν μπει άκόμη μερικές πινελιές. Κρεμασμένες στον τοίχο είδαμε και άλλες έλαιογραφίες του τεχνίτη τής πλάς, και πολλές ένδιαφέρουσες άπτό παλιό Κάιρο — τζαμιά, πέτρινοι λόφοι, σπήτια έρειπωμένα. Ό καλλιτέχνης μās δίνει διάφορες έξηγήσεις γιά τά θέματά του και γιά τά έργα πού θά περιλάβει ή φτεινή του έκθεση. Χώρια άπτά τοπεία πού αναφέραμε ό κ. Άναστασιάδης με ιδιαίτερη άγάπη ζωγραφίζει τό Άλεξανδρινό Κανάλι. Και στην τελευταία του έκθεση είδαμε, και σ' αυτή μās παρουσιάζει ποικιλόμερφες άπόψεις του καναλιού πού άναμφισβήτητα έχει μεγάλο ζωγραφικό και διακοσμητικό ένδιαφέρον με τά πελόρια καίτια του τά ιδιότροπα και τήν όλη χαρακτηριστική αιγυπτιακή του άτμόσφαιρα.

Ό κ. Άναστασιάδης άγαπά επίσης τό πορτραίτο έπιτυχαίνει

πολύ σ' αυτό και στην έκθεσή του θα δοῦμε προσωπογραφίες που δουλεύει τώρα με ἐξαιρετική διάθεση.

Μὰς ἔδειξε ἀκόμα και σειρά ὀλόκληρη σκίτσων με αἰγυπτιακά θέματα ἀποδομένα με πολλή χάρη. Δὲν ἀμφιβάλομε ὅτι οἱ Ἀλεξανδρινοὶ φιλότεχνοι θα ἐκτιμῶσιν τὴν εὐσυνείδητη καλλιτεχνική ἐργασία τοῦ κ. Ἀναστασιάδη στὴν ὁμαδική της παρουσίαση κατὰ τὴν προσοχή του ἐκθεση.

Ὁ κ. JEAN MICHEL κυκλοφόρησε τελευταία στὰ γαλλικά μιὰν ἀνθολογία νεοελλήνων ποιητῶν, (1886-1929). Εἴμαστε πολὺ ἐνάντιοι στὴν πρόχειρη ἀποδοσὴ σὲ ἄλλη γλῶσσα ποιημάτων. Ἐδῶ χρόνια και χρόνια λογοτέχνες δουλεύουν γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐκφράσουν σὲ μιὰ ξένη γλῶσσα τὴν ἐσωτερικὴ ὑψὴ τοῦ δυσκολότατου εἶδους γιὰ μεταγλώτισση, τῆς ποιήσεως, τοῦ ἔργου ἐνὸς ποιητοῦ, και εἶναι μετρημένες οἱ δημιουργικὲς μεταφράσεις.

Ἡ ἐργασία τοῦ κ. Jean Michel εἶναι ἀποτυχημένη και μετάφρασε νεοελληνικά ποιήματα με τρόπο που τὰ ἀδίκησε — τουλάχιστον τὰ περισσότερα.

Βέβαια ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ γνωρίσει στὴ Γαλλία τὴ νεοελληνικὴ ποίηση εἶναι ἀξιέπαινη, ἀλλὰ μπορούσε ἀλλιῶς νὰ κάνει τὴ δουλειά. Νὰ μαζέψει πρώτα τίς ὑπάρχουσες δόκιμες μεταφράσεις και νὰ συνεργαστεῖ ὕστερα και με ἄλλους ποιητὲς που γράφουν και γαλλικά ὅπως π. χ. τὸν Ἄλ. Ἐμπειρίκο. Ἔτσι καθὼς πρόχειρα μεταγλώτισσε τὰ ποιήματα που περιλαμβάνει ἡ ἀνθολογία του χῶρια ἀπὸ μεταφραστικὰ λάθη, και τὴν διάφορη ἀτμόσφαιρα που περνῶν τὰ ποιήματα περιέπεσε και σὲ δεινὰ σφάλματα. Παρέλειψε στίχους ὀλόκληρους. Ἀπὸ ποίημα τῆς Μυρτιώτισσας «Ξεψύχισμα» (la dernière minute) παρέλειψε δύο στίχους, 7ο και 8ο. Στὸν Πολέμη «Σὰν ὄνειρο» παρέλειψε τὸν 2ο στίχο τοῦ 4ου τετραστίχου. Στὸν Γρυπάρη «Ἐγνος» τὸ «ἀσπροχαράζει» γίνεται «aube vermeille».

Στὴ «Νέα Ἐστία» (15 Ὀκτωβρίου) ὁ κ. Π. διαμαρτύρεται γιὰ τὴν κακὴ μετάφραση ποιημάτων τοῦ Παλαμᾶ και τοῦ Πορφύρα. Τὶ νὰ ποῦμε γιὰ τὲς μεταφράσεις του ποιημάτων τοῦ Καβάφη; Στὴν «Ἰθάκη» λέγει ὁ Καβάφης

«Νὰ εὐχεσαι νᾶναι μακρὸς ὁ δρόμος».

Ὁ κ. Michel γράφει: «Souhaite que ton voyage soit pénible et long». Γιατὶ «pénible»; Εὐχεται κανεὶς ποτὲ τέτοιου πράγμα;

Γιὰ τοὺς κινδύνους ἀπὸ τοὺς Δαιμονογῶνας, τοὺς Κύκλωπας, και τὸν Ποσειδῶνα: «Tu ne connaîtras jamais... si ton âme ne les passe à chaque pas devant toi». Τὸ «à chaque pas» εἶναι ἀντίθετο στὸ ὕψος τοῦ ποιητῆ. «Ἄν ἡ ψυχὴ σου δὲν τοὺς στήνῃ ἐμπρὸς σου» λέγει ὁ Καβάφης, ὄχι τὴν ὑπερβολὴ «εἰς κάθε βῆμα».

«Et n'oublie pas les ébènes» — γιὰτὶ αὐτὴ ἡ εἶδος ἔμφαση στοὺς ἔβενους; γιὰ νὰ γίνῃ ἡ ὁμοιοκαταληξία μετὰ τὸ «egyptiennes»; και τὸ νόημα μετὰ τὶ ἀπογίνεται; Στὸ κείμενο ἡ προσοχὴ ἐλαφρῶς ἐπιτείνεται στὰ «ἡδονικά μρωδικά».

Ἀμὲ ἡ κάπως ἀφελὴς συμβουλή «et retiens ce qu'on te dira», που τὴν ἤρθε στὸ κείμενο;

«Si tu déroutes, ne t'affole pas». Ποῦ τὸ ἤρθε στὸ κείμενο; γιὰτὶ νὰ τὸ προσθέσει;

Στὴν μετάφραση τοῦ «Περιμένοντας τοὺς Βαρβάρους» σαστί-

σαμε σὰν εἶδαμε τοὺς ὑπᾶτους καπελλωμένους με «belles toques». Τρέξαμε στὸ κείμενο. Καὶ τὶ νὰ δοῦμε;

«Γιατὶ οἱ δύο μας ὑπατοὶ κ' οἱ πραιτορες ἐβγήκαν
σήμερα με τὲς κόκκινες, τὲς κεντημένες τόγες»;
Μῆτε coiffés. Μῆτε toques. Ἄλλ' ἀπλούστατα toges.

Καὶ με τοὺς πραιτορες γιὰτὶ εἶχε πάθος ὁ κ. Michel και τοὺς ἔδωξε;

Στὴν μετάφραση τοῦ ποιήματος «Τὰ τεῖχη» γιὰ ποιᾶν αἰτία παρέλειψε τὸν τίτλο;

Ὁ ΦΙΛΟΣ λόγιος και συνεργάτης μας κ. Πόλυς Μοδινὸς μᾶς ἔστειλε γιὰ νὰ δημοσιέψομε τὴν ἐξῆς ἐπιστολή:

Ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Κύριον Λάσκο.

Ἀξιότιμε Κύριε,

Δικαιώμα σας νὰ γράφετε ποιήματα. Δικαιώμα τῆς φίλης Κυρίας Σεγγοπούλου νὰ τὰ δημοσιεύει στὸ περιοδικὸ της. Δυὸ δικαιώματα ἀναμφισβήτητα και ἀσυζητήτα. Ὡς ἐδῶ πάει καλά. Δηλαδή πάει καλά γιὰ σᾶς. Γιατὶ νὰ ποὺ ὑπάρχει κ' ἓνα τρίτο δικαίωμα. Κι' αὐτὸ εἶναι τοῦ ἀναγνώστη.

Σύμφωνοι λοιπὸν: Ὁ κύριος Λάσκος ἔχει δικαίωμα νὰ γράφει ποιήματα. Ἡ κ. Σεγγοπούλου νὰ τὰ δημοσιεύει. Ὁ κύριος ἀναγνώστης νὰ τὰ κρίνει — ἐπικρίνει — κατακρίνει.

Τὸν συλλογισμό αὐτὸ μου τὸν δίδαξε ὁ Παπανούτσος.

Ἡ ἐξάσκηση τῶν δύο πρώτων συνενάγεται τὴν ἐξάσκηση τοῦ τρίτου.

Τὸν συμπερασματικὸ αὐτὸ συλλογισμό τὸν ἀνακάλυψα μόνος μου.

Λοιπὸν ἡ γνώμη μου ἔς μὴν σᾶς κοφανῆσει. Ὁ ἀποφύγω μάλιστα τὴν κριτικὴ. Ὁ ἀποφύγω ἐπίσης — γιὰ νὰ δυσαρθετηθεῖ ὁ Μαλάinos — τὲς δυσμενεῖς ἐκφράσεις. Ὁ ἀποφύγω ἀκόμη τὰ ἐπιχειρήματα. Θὰ τ' ἀποφύγω ὅλα ἐκτὸς ἀπὸ τοῦ νὰ σᾶς πῶ, ἔτσι ἀπλά και μεταξύ μας, πὼς τὰ δυὸ ποιήματά σας που δημοσιεύτηκαν στὴν Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη, χρονιά Δ, τεῦχος ἔννατο-δέκατο, Σεπτέμβριος-Ὀκτώβριος 1930, εἶναι ἄσχημα, ὄχι κακὰ μὰ ἄσχημα, πολὺ ἄσχημα.

Κατὶ λόγια που μεταχειρίζεσθε! Τὶ εἶναι αὐτὲς οἱ σέρες, κρεσσέντο, τουαλέτα, φόντο, πόζες, καζινο, λόζες, φωτέγυ, βεράντα, σάλες, κερνέ, φινάλε, τραῖνο, ντάμ-ντε-κομπανί, ἀπρε-σουπέ, ντορμέζα. Ντορμέζα! ἀκούς ἐκεῖ ντορμέζα!

Μὰ, τὶ διάβολο, φραγκολεβαντίνος εἶστε κύριε Λάσκε;

Γιὰ νὰ βοηθήσω τὴν ἐμπνευσή σας θὰ σᾶς διηγηθῶ τὸν ἐξῆς ἀθηναϊκὸ διάλογο που μου θύμισε ὁ Σωτήρης Λιάτσης:

Parlez-vous français?

Parlez κάτι λίγα.

28,10/30

ΠΟΛΥΣ ΜΟΔΙΝΟΣ

Ἀφοῦ τυπώσαμε τὴν ἐπιστολὴ τοῦ κ. Μοδινοῦ ἔχομε χρέος και πρὸς τὸν κ. Λάσκο, ἀλλὰ κυρίως σχετικὰ μετὰ τὴ φιλολογικὴ μας γλῶσσα νὰ ποῦμε ὅτι δὲ συμφωνοῦμε πέρα πέρα με τὸν κ. Μοδινοῦ. Ὅταν ἡ ξένη λέξη πάρει ἑλληνικὴ μορφή, ὅταν εἶναι εὐκολοπρόφερη, ὅταν διαδοθεῖ στὸν προφορικὸ λόγον μᾶς φαίνεται ὅτι καλύτερα μπορεῖ νὰ γραφεῖ. Ἀπὸ 16 λέξεις που κατακρίνει ὁ κ. Μοδινοῦ βρισκομε τίς ἑνδεκα πολὺ σωστές. Ὅχι μόνο λέγονται ἀλλὰ και γράφονται ἀπὸ τοὺς λογοτέχνες μας — σέρα, κρεσσέντο (μουσικὸς

ὄρος) *τουαλέτα*, *φόντο* (στή ζωγραφική κριτική· ἀλλὰ καὶ χώρια ἀπ' αὐτὴ μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο, ἄλλο εἶναι τὸ *βάθος*), *πόζα* (καὶ ἡ στάση χρειάζεται, ἀλλὰ εἶναι φορὲς πού ἡ πόζα εἶναι πῶ κατ'ἀλληλῆ) *καζινὸ* (καλύτερα καζίνο «καὶ μοναχὰ πρὸ ὀλίγου μῆκα στοὺ καζίνο»), *βεράνια*, *σάλα* (καὶ ἡ αἰθουσα χρειάζεται, ἀλλὰ εἶναι φορὲς πού ἡ σάλα εἶναι πῶ κατ'ἀλληλῆ), *φινάλε* (στή μουσική κριτικὴ ἢ ἐργασία, καὶ στοὺ θέατρο)· *τραῖνο* (σιδηροδρομικὴ ὁλκὴ καὶ ἀμαξοστοιχία δὲ λέμε πιά), *ντορμέζα* (στήν ἐπιπλοποιία: ἕνας νέος τοῦ κύκλου τῆς Ἀλεξανδρινῆς Τέχνης εἶπε *ξαπλώστρα* γιὰ τὴν *ντορμέζα*, ἕνας ἄλλος εἶπε *κοιμίστρα*: τὰ ὑποβάλομε στοὺν κ. Μοδινό).

Καλὰ πού ἐγράψε ὁ κ. Λάσκος *Παναγία* καὶ ὄχι *Μαντόνα*. Ὑποθέτομε ἂν ἐγράψαι Μαντόνα πόσο θὰ θύμωνε ὁ κ. Μοδινός. Κι' ὥστόσο «τῆς ζωῆς μου καλόβουλη Μαντόνα» γράφει ὁ Παλαμάς.

Μὰ ὁ κ. Μοδινός μὲ τὸ σύστημά του πρέπει νὰ πιάσει καυτὰ μὲ ὄλους τοὺς λογίους μᾶς. Αἴφνης στοὺ ἴδιο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μᾶς ὅπου ἦσαν τὰ ποιήματα τοῦ κ. Λάσκου τυπώθηκε καὶ μιὰ διάλεξι τῆς Γαλάτειας Καζαντζάκη στὴν ὁποία βρισκομε «τοὺς τροχοὺς τοῦ τραίνου», «τὰ χρέη ἀπὸ τίς τουαλέττες τῆς, «χωρὶς φόντο».

ΣΤΗΝ «Ἐφημερίδα» τῆς πόλης μᾶς ξακολουθεῖ ἡ δημοσίευσι ποιημάτων ἀλεξανδρινῶν — τυπώθηκαν ποιήματα τῶν Μάγνη, Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, Γ. Βρισμιτζάκη, Π. Ἀλήτη, Κ. Κουράκου, Ἀλιθέρη, Π. Σταυρινοῦ, Μαλάνου, Σ. Καραβία, Γ. Πιερίδη, Κ. Ρωμάνου, Ν. Φύλλα, Θ. Πιερίδη, Γ. Χατζηανδρέα.

ΣΤΙΣ 15 Νοεμβρίου ἀνοιξε στὴν Αἴθουσα τῆς Ἑλληνικῆς Λέσχης ἡ ἐκθεσι ζωγραφικῆς τοῦ κ. Φ. Ἀνατολέα. Εἶναι ἡ δευτέρα φορὰ πού ὁ καλλιτέχνης αὐτὸς κάνει ἐκθεσι στὴν Ἀλεξάνδρεια. Τότε, στὰ 1928, ἂν ἡ ἐργασία του δὲν εἶχε καμιά μαεστρία ἐβλεπε κανεὶς σὲ μερικὰ του ταμπλό μιὰ προσπάθεια καὶ μιὰ ἀναζήτησι πού δὲν φανταζόμαστε τότε τυχαία. Περιμέναμε λοιπὸν στὴν τωρινὴ του δουλειὰ νὰ βροῦμε ἐξελιγμένα τὰ λίγα καλὰ στοιχεῖα πού τοῦ εἶχαμε παρατηρήσει. Τὰ ἔργα πού εἶδαμε δὲν μᾶς ἱκανοποίησαν. Ἄν ἐξαγοράσει κανεὶς τρία τέσσερα πού, γιὰ τὴν ἀντίληψι βέβαια τὴν ἀκαδημαϊκὴ τοῦ κ. Ἀνατολέα, ἔχουνε προτερήματα πλαστικότητος καὶ χρωματικῶν συνδυασμῶν ὅπως τὸ «βράδου», «παλὸ ἐλληνικὸ σπῆτι», «ἀνάπασι», «ἐρημοκκλήσι στὴν ἀκροθαλασσιά», τὰ ἄλλα μᾶς ἀφῆνον ἀσυγκίνητους, ἀδιάφορους. Τοὺς λείπει ἡ πνοὴ πρῶτα πρῶτα καὶ ὕστερα καὶ ἡ ἐπιδέξια ἀναπαράστασι. Δὲν εἶναι πιά ζήτημα γούστου μᾶς μόνο ἀλλὰ καὶ ἀρχῶν τῆς Τέχνης.

Ὁ κ. Ἀνατολέας παρουσιάζει κυρίως τοπεῖα σ' αὐτὴ τὴν ἐκθεσι. Γιὰ μᾶς τοὺς αἰγυπτῶτες ἱστορικὰ ἐνδιαφέρον εἶναι τὸ «σπῆτι τοῦ Μωχάμετ Ἄλυ στὴν Καβάλλα». Εἶναι τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τῶν παλαιῶν σπητιῶν πού μοιάζουν πύργοι καὶ πού τέτοια σῶζονται ἀκόμη σὲ πολλὰ ἑλληνικὰ μέρη.

ΓΕΝΙΚΟΣ Ἀντιπρόσωπος τοῦ περιοδικοῦ μᾶς στὴν Ἀθήνα εἶναι ὁ κ. Τριονταφύλλου, ὁ πρόδοευτικὸς ἰδιοκτήτης καὶ διευθυντὴς τοῦ Βιβλιοπωλείου Τριανταφύλλου, 57, ὁδὸς Ἀκαδημίας.